

III,
M. 38692.
h.

Spisi Mišjâkovega
Julčka.

IV. zvezek. Z 19 slikami.

38692 III, M, h.

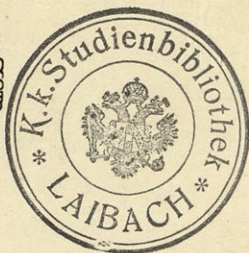
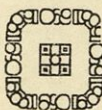
Spisi Mišjákovega Julčka.

IV. zvezek:

Zvesti pes. — Rómpom-pom! — Stara pesem. — Gospod Urban. — Naša Minka na Gorenjskem. — Lahkoverni mlinar Tomaž. — Mojca iz Žabje luže.

Z 19 slikami.

V LJUBLJANI, 1912.

Last in založba „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta“.
Natisnila „Učiteljska tiskarna“.

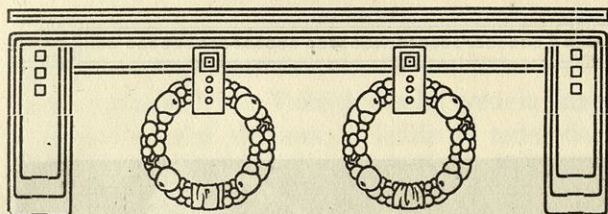
Založništvo si pridržuje vse pravice.

030046651

KAZALO.

	Stran
Zvesti pes	1
Rómpom-pom	10
Stara pesem	22
Gospod Urban	32
Naša Minka na Gorenjskem	46
Lahkoverni mlinar Tomaž	65
Mojca iz Žabje luže	89

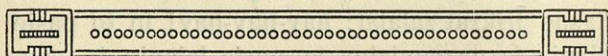
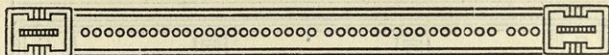

Zvesti pes.

I.

Pri Pogačarjevih so imeli majhno Francko. Pes Sultan jo je čuval. Bila sta prijatelja; nikoli ji ni storil nič žalega. Kadar je spavala v zibelki, ni šel iz hiše, ampak je legel pod mizo in jo varoval; nikogar ni pustil blizu. Ko se je prebudila, je skočil izpod mize, planil k zibelki in nalahko — da bi se ga ne ustrašila — zalajal: hav-hav-hav! Če je zopet zaprla oči in zaspala, je tudi sam legel in zadremal; a zdaj je legel poleg zibelke, da je bil bliže, če bi se spet zbudila. Kadar je ni mogel uspavati, če je še tako nalahno lajal: hav-hav-hav! — in je Francka le jokala, tedaj je stekel na vrt k materi, se postavil pred njo in počasi, toda glasno trikrat zalajal: hav-hav-hav! In to pasje lajanje je naznanjalo, to pasje lajanje je opominjalo: „Ali ne veste, da je Francka zbujena?”

— Hitro torej delo iz rok, in hajdi k nji, ki joka v zibelki!“ — Tako je vselej vedela mati, kdaj je Francka zbujena. Položila je tedaj delo iz rok in hitela v hišo. Ako pa tega ni storila, se je Sultan nekaj časa plazil pred materjo ter se ji hlinil, nato jo pa med glasnim cviljenjem in rjoventjem prijel z ostrimi zobmi za krilo, in zdaj je morala dati delo iz rok in iti v hišo tolažit solzno dete. In kadar je bila Francka že večja in je sama sedela sredi sobe, je znosil pes vse igrače pred njo na kup. V vsak kot je vtaknil svoj nos in ga prebrskal, da bi iztaknil še kako igračo. In če je še kaj našel, je v gobcu prinesel Francki. Naposled je legel k igračam; in če se je Francki zljubilo, da bi se rada igrala, pa je razbrskaval igrače in jih premetaval na vse strani, potem jih pa spet zdeval na kup. Tako se je dekletce motilo in radovalo časih po več ur.

II.

Ko je Francka toliko dorasla, da je že hodila v šolo, jo je Sultan zmerom spremljal do fare. Tam je Francka skočila v šolo, pes je pa izginil onkraj ceste za lopo. Ondi je preždel toliko časa, da je odbila v zvoniku ura tri. Pri zadnjem udarcu se je vrgel na noge, poskočil nekolikokrat veselo semintja, nato se pa krepko in možato postavil kraj ceste. Z repom je mahal in pričakoval. In ko je prišla Francka

mimo, je zalajal veselo, potem pa odkorakal poleg nje domov. V takem varstvu se seveda ni upal nihče dekletcu kaj žalega storiti; zakaj Sultan je takoj grozno zarjovel in pokazal ostre zobe in težke tace svoje, če se je hotel le kdo dotakniti Francke. O, kako so si želeli otroci imeti takega varuha! Kaj bi si ga tudi ne!

Nekoč je zopet mižé čakal za lopo pri fari, a tri je odbila v velikem zvoniku, in otroci so se uže poizgubili iz šole, toda Francke le ni bilo mimo.

Sultan je poskočil kvišku, zdajpazdaj nalahko in zateglo zalajal ter z repom mahaje nemirno stopical od lope do ceste in zopet nazaj, a vse nič . . . Francke le ni bilo iz šole! Hipoma začne Sultan grozno rjoveti ter se v silnih skokih metati semintja. Zdajci zasledi Franckine stopinje, ki so držale v šolo. Pes teče po sledu in pred učilnico I. razreda se ustavi. Vrata so bila trdo zaprta. Pes se spne. Malo je zapraskalo in — lop! — je reklo, pa je bil kosmatinec v šoli. Grozeč in tuleč je iskal z razjarjenimi očmi, švigajočimi streli, Francke. Zagleda jo pri oknu. V skoku je bil pri nji. Cvileč in plazeč se, se slednjič umiri pred njenimi nogami.

„Vun, vun s psom!“ se začujejo glasovi s hodnika. In v eni sapi prihiti dekla z metlo v roki v učilnico, da bi zapodila grdo pasjo mrcino iz šole. Toda pes ni bil pri volji pokoriti se metli, ki mu je oddaleč priletela v rebra, ne dekli, ki se je drla nânj na vsa usta; zakaj Francke, ki jo je komaj dobil, bi ne bil pustil za ves svet same v klopi. To je predbro vedela dekla; zato je pa vsa prestrašena popustila metlo in psa v šoli ter zbežala po stopnicah dol, ko je Sultan pokazal ostre zobe ter tako zarjovel, da je deklo pretresal mráz.

Gospod nadučitelj, ki je vse to čul v pisarnico poleg učne sobe, je naglo stopil v I. razred, povprašujoč, kaj je. In dekla, ki se je zdaj zopet upala bliže, je zavrnila: „Bežite, neka

zver je v šoli, ki je psu podobna, a pes to ni, volk bo, pravim jaz. Bežite! —“ A preden je utegnila dekla končati, se ponudi Pogačarjeva Francka in reče: „Gospod nadučitelj, ga bom pa jaz zapodila. Prosim, ali naj rečem psu vun?“

„Kaj se ga nič ne bojiš?“

„Nič, saj ni hud! Kaj bi se ga bala, saj je naš! Ali ga zapodim?“

„Le! Pa pojdi tudi ti z njim domov!“

„Ta-ta-ta! Sultan, ta-ta-ta!“ je klicala Francka in se odpravljala domov. Pes je od veselja poskočil in ponosno odkorakal poieg Francke. Bila sta oba vesela: dekletce, da jo je rešil Sultan zopora, pes pa, da je dobil zopet gospodarico svojo . . .

III.

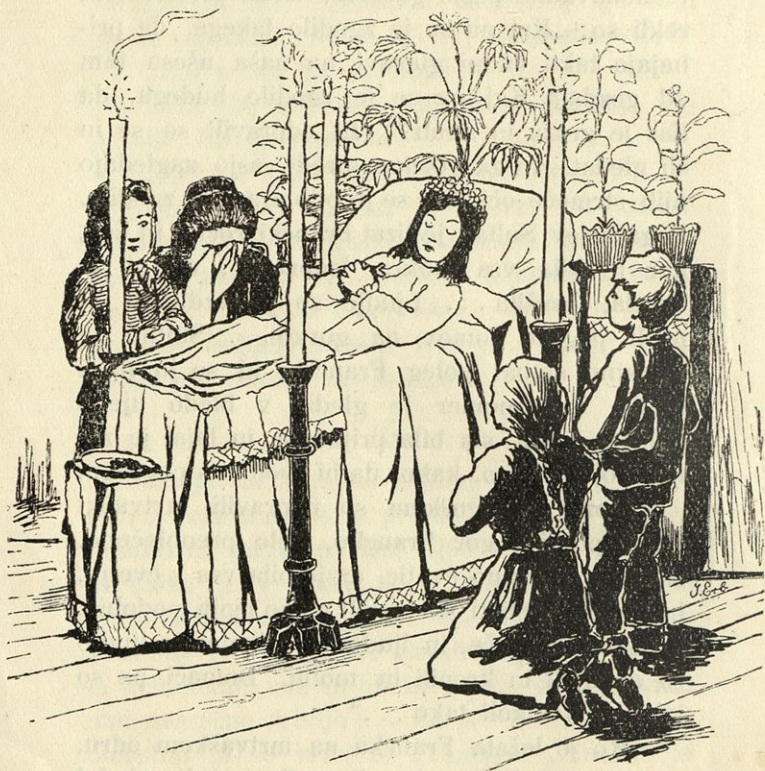
Ko je šla Francka nekdam čez brv, in je ravno deževalo, se je prigodilo, da ji je izpodrsnilo na polzkem lesu. Ujeti se ni mogla več in padla je v vodo, aj, v vodo studeno, po dežju naraslo. „Pljusk!“ je zašumela voda. „Sultan!“ se je začulo prestrašeno in silovito iz dekletčinih ust, in hladni valovi so se zgrnili nad nesrečno žrtvijo . . . Ko pes to vidi, zacvili boleстно in se vrže za Francko. „Plosk!“ je reklo in že se je boril Sultan s kalnimi valovi, z umazano, studeno vodo, po dežju naraslo. In tam za gozdom pred vasjo privleče Francko — mrtvo na dan. In ko vidi, da se deklica ne

gane in da se nje oči ne odpro, začne tako močno lajati in tako glasno rjoveti in tako neznansko tuliti, da je postalo ljudem v vasi, ko so slišali te nenavadne pasje glasove, tesno pri srcu, in rekli so: „Kaj pa se je zgodilo takega, da prihajajo tako čudni glasovi na naša ušesa tam od gozda? Kaj pa se je zgodilo hudega, da nas je groza in strah?“ In odpravili so se in šli gledat. In za gozdom pred vasjo zagledajo njih strmeče oči, kar se je bilo pravkar zgodilo. Pogačarjev Sultan je lizal Francki ročice in lica, ker je bila vsa mokra, ledena... da bi se ogrela, osušila... Ljudje so jo vzdignili in nesli pogret domov na gorko... Sultan je žalostno stopal poleg Francke, ki so jo nesli ljudje, in venomer je gledal v blede njeno obličje — saj sta bila prijatelja, in lajal je zamolklo, žalostno, kakor da bi zvonilo k pogrebu.

Doma na gorkem so napravili mrtvaški oder, položili gor Francko, belo preoblečeno. Nanesli so polno cvetic, da je bila vsa v cvetju, in po beli obleki so nadeli polno lepih podobic. Prižgali so sveče, in ljudje so prihajali in ljudje so odhajali in kropili in molili. Domači pa so jokali, da nikoli tako...“

Ko je ležala Francka na mrtvaškem odru, se ni ganil Sultan iz sobe. Zmeraj je gledal na oder in čakal, da vstane Francka, da se odpravi na pot... A Francka ni vstala, ni se odpravila na pot, da bi šla v šolo. Sultan pa

ni ne jedel ne pil; samo čakal je, čakal in gledal na oder, kdaj vstane Francka, da se napravita na pot, na pot v šolo ...

Prišli so štirje moške, da bi Francko odnesli, a Sultan ni pustil, da bi se dotaknile njih umazane in grde roke Francke, vse bele in lepe.

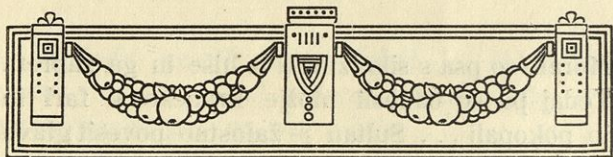
Morali so psa s silo iztirati iz hiše in ga zapreti. Tedaj pa so odnesli možje Francko k fari in jo pokopali . . . Sultan je žalostno povесil glavo in zamolklo, žalostno polajeval . . . in prav tako so tudi peli ob pogrebu zvonovi pri fari, žalostno in zamolklo . . .

In ko so dali psu svobodo in ga izpustili na svetlo, je žalostno lazil krog hiše ter klavrno postajal pred žalostnimi obrazi. Za nekaj dni so ga pogrešili; izginil je bil, in nihče ni vedel kam. Drugi teden ga je pa našel grobar mrtvega na Franckinem grobu . . . Čakal je bil Sultan pri fari, čakal, da bi vstala Francka in se napravila na pot . . . a je obnemogel in poginil . . .

* * *

„Zvesta žival to, kaj?“ je vzkliknil Pogačarjev Šimen, ki mi je vse to pravil, ko je došel do konca te žalostne zgodbe. Molče sem mu prikimal. Žalostna dogodba mi je šla do srca.

Rómpom-pom!

I.

Tako-le govoričijo opravljivi jeziki, da so ženske malo sitne in hude takrat, kadar kruh pečejo. Pa tudi to zatrjujejo, da ni modro in varno prikazati se ob peki v kuhinjo. Ob takih prilikah da rade zaropočejo burkle in zapljuskajo mastne, umazane pomije v škafu. Pa to le tako govoré, res pa menda ne bo, káli. No, pa saj o dobri Lojzkovi materi se ne more kaj takega trditi. Nasprotno: Lojzkova mati so bili ravno ob peki še posebno prijazni in dobre volje. Bržčas jih je veselilo to, ker so umeli speči tako dober in okusen kruh. Saj so vaščanje, kadar so dobili prav všečen in v resnici dober kruh pod zob, vzklikali: „Oho, tak kruh pa pečejo samo Lojzkova mati!“ Ali pa je udobrovoljila mater ob taki peki, da so bili tako dobre, da, židane volje, misel, koliko vaških otrok in revčkov bo zopet veselih, ko jim spečejo in porazdele mednje dobrih in okusnih hlebčkov kar veliko število.

Ampak Lojzek, Lojzek, ki je bil tako majhen, da je šele komaj mogel hoditi, o, ta pa je bil siten in hud, kadar so mati pekli. Kajpak, po rokah ga mati ob takih časih niso mogli nositi. Je pa sitnaril in sitnaril in se drl na vse pretege, da je bilo res že preveč. Pa mati, ki so bili mehkega srca in niso mogli gledati Lojzkovih solz, ne poslušati njegovega jokavega vpitja in vzdihovanja, so vselej ukazali starejšima bratcema, naj odvedeta Lojzka vun na travo in ga zamotita, kakor vesta in znata. Bratca sta rada izpolnila materino voljo; Lojzek je tam v travi ob dišečih cvetkah in pisanih metuljčkih res vselej utihnil in se zamotil.

Tudi ob zadnji peki je bilo tako. Mati so bili prijazni in dobre volje; Lojzek pa, ki se je najrajši tiščal v materinem naročju in se pestoval, se je začel že zopet cmeriti in usajati. Kmalu se je kisal in sitnaril na vso moč, in ni bilo ne konca ne kraja njegovih solz. So pa rekli tedaj mama, ki so imeli s peko polne roke dela in niso mogli torej še po rokah nositi solzavega Lojzka, tako so rekli starejšima bratcema: „Peljita mi ga kam vun Lojzka in ga zamotita in se igrayčkajta z njim, z Lojzkom.“

„Mama, prav rada popeljeva Lojzka kam vun, prav z veseljem se poigrayčkava z njim in prav lepo ga bova zamotila; samo eno reč dovolite,“ je prosil starejši bratec.

„No, kaj pa?“ so vprašali mati.

„Kaj? — Samo to dovolite, mama, samo to, da smeva vzeti z bratcem tisti zabojček tam v veži; veste, tisti zabojček tam v veži, da si narediva voziček iz njega; v vozičku pa popeljeva Lojzka daleč, daleč. No, Vi boste pa nemoteno potem lahko pekli doma.“

Res, da bi se bil še rabil tisti zabojček; toda sinka sta jih vedno rada ubogala. Kaj so hoteli? — So jima pa izpolnili željo, češ: „I, če ne bosta razbila zabojčka, ga pa vzemita; in če bosta pazila lepo na Lojzka, ga pa odpeljita dol po potu, pa dalje ne ko na travnik, kvečjemu do gozda — sta razumela?“

Bratca sta prikimala in veselo zavrisknila. Pa sta šla, vzela iz veže zabojček, udela v žreb-ljevo luknjico v sprednji stranici vrvico, in voziček je bil gotov. Eden bratcev je slekel suknjič, ga zravnal in položil v zabojček, nanj pa posadil Lojzka. Potem sta naravnala in nategnili oba konca vrvice ter potegnili. Zabojček je zacvilil in zahreščal na peščenem potu ter se pomikal dalje. Vožnja je bila težavna, ker ni imel voziček koles, a šlo je le. „Djô - djô! Bištahor! Tihovt!“ je poganjal Lojzek veselo; vozil se je silno rad; na jok je kar precej pozabil, kakor hitro je zavladal v vozičku . . .

II.

Potem so se pa vozili in vozili.

Menda je pa že močno odskakovalo, kar Lojzku ni moglo biti dovolj všeč. Ko se je že precej naužil dobrot nerodne vožnje, je začel vpiti: „Čajta no, čajta no!“

Bratca sta obstala in vprašala: „Kaj pa je, Lojzek, kaj?“ In mali Lojzek je odgovoril v skrbah rekoč: „Žmelaj hopšaša voziček. Bo pok! Čajta no, ješt ven.“

„Oh, nič ne bo pok! Kar notri bodi in se lepo peljčkaj naprej. Nič ne maraj, te bova pa na travo zapeljčkala,“ sta govorila bratca ljubeznivo, da bi Lojzka potolažila. In sta ga res utolažila.

Zapeljala sta tedaj Lojzka na travo. Tam pa ni cvilil in hreščal voziček, kakor po peščeni poti. Toda zatikal se je rad s prvim koncem v travnate šope, tako da se je zapoletel in odskočil zdaj na levo, zdaj na desno stran. Kajpak, Lojzka je to vznemirjalo; začel je iznova vpiti, da gre rajši dol, ker voziček „žmelaj lompompom dela pa hopšaša!“ Ali bratca sta mu znala tako lepo prigovarjati, da je Lojzek, ki se je silno rad vozil, le rajši potrpel in še ostal na vozičku.

Prišla sta bratca z vozičkom in Lojzkom na travnik. Tam zadaj se je razprostiral gozd. Drobni ptički so tako lepo žvrgoleli na vejicah.

Ob robu se je pa vil potoček in žuborel kaj prijetno in blagoglasno.

Na travniku je bila vožnja nekoliko boljša, ker je bila trava pokošena in ni bilo nič brega, ampak sama ravnina.

Zdaj je bil Lojzek vesel. Kaj lepo se je bilo voziti po ravnem travniku. Voziček ni skoro nič več delal „rompompom in hopsasa“, kakor prej, ko je šlo maličku že na jok, in je bilo treba dosti premagovanja in samozatajevanja, da se ni začel kisati na ves glas. „Hi-hovt! Bištahor!“ je začel zdaj iznova poganjati srečni Lojzek.

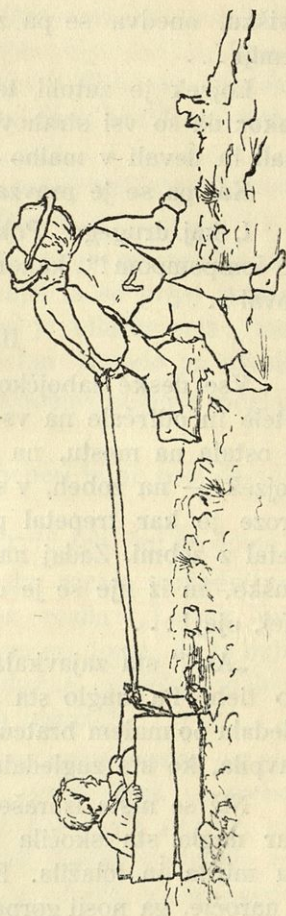
Bratca sta poskočila in zdirjala v lahnem diru po mehkem travniku. Malo je že pretresalo Lojzka, a se je hrabro držal in poganjal: „Djô-djô! Bištahor! Tihovt!“ Pogledala sta bratca zdajpazdaj nazaj, toda opazila le nista, da so se jele deske že prej ločevati druga od druge, da zabojček že močno zija, da se utegne voziček razčehnuti, podreti, zbiti. Seve, obračala sta pogled le na Lojzka, če je še miren in vesel; na zabojček pa nista utegnili misliti; treba je bilo skakati in noreti po lepem, ravnem travniku.

Zdaj je pa že prehudo začelo pretresati Lojzka v vozičku. E, bratca sta se izpozabila in le prenorčavo dirjala naprej in naprej. Nič ni več poganjal Lojzek, temveč tiščal je zopet dol z vozička in vpil: „Čajta no, čajta no, ješt dol. Voziček hopšaša, lompompom! Bo pok! Ješt vn, čajta no!“

Tako je vpil Lojzek in tiščal dol. Toda bratca ga nista, slušala; še ozrla se nista več nazaj, kaj še, da bi se bila ustavila ter pomirila in potolažila Lojzka. Kar naprej sta letela kakor dva norčka. O, pošteno je odskakoval voziček, pošteno ga je metalo na vse strani. Lojzek je pa vokal in vpil, naj počakata, da gre iz vozička: a bratca, ta paglavca vihrava, ga niti slišala nista več, tako norčavo sta dirjala. V strahu in trepetu je pričakoval Lojzek nekaj groznega, saj zdajzdaj bo — pok in rompompom!

Bratca se tedaj zaženeta proti gozdu, divje in brez pameti. Pa dolgo nista dirjala.

Kar naenkrat se prekucneta oba na glavo; toliko, da nista trčila skupaj. Vrvica je zletela

kvišku, onedva se pa zlekneti in obležita na zemlji . . .

Lojzek je zatulil tako strašno in grozno, kakor da so vsi strahovi prišli nadenj in ga jemali in devali v malho . . .

Kaj pa se je pravzaprav zgodilo ?

I, kaj drugega. Pok! je reklo in „hopšaša in lompom!“ kakor je bil Lojzek prerokoval . . .

III.

Vse deske zabojčkove so odjenjale ter odletele in odfrčale na vse strani. Edino spodnja je ostala na mestu, na nji pa suknjič in ubogi Lojzek — na zobeh, v strašnem joku. Od same groze je kar trepetal po vsem životu in šklepetal z zobmi. Zadaž na glavi je imel precejšnjo buško, in iz nje se je cedila rdeča, gorka kri, ojej, ojej! . . .

„Av!“ sta zajavkala bratca, ko sta se ujela po tleh. Pa naglo sta se zopet pobrala in pogledala po malem bratcu. „Joj!“ sta prestrašeno zavpila, ko sta zagledala kri.

Nič se nista izpraševala: kaj zdaj? Ampak kar naglo sta skočila oba hkrati k Lojzku in ga mirila in tolažila. Eden bratcev ga je vzel v naročje, ga nosil gorpadol pa mu pripovedoval vse najlepše reči, drugi pa mu je kazal ptičko, ki je priletela in sedla na vejico tam v grmovju in tako sladko pela.

Polagoma se je Lojzek vendarle umiril. Ko je gledal ptičko, ki je tako lepo cvrčala in žvrgolela na vejici, pa je rekel: „Tička pipi, voziček pa kâk! Ješt nč več pelov bom; ješt tičko gledov bom.“

„Hvala Bogu, zdaj se je vsaj umiril!“ sta vzkliknila bratca hvaležno.

„Preveč sva dirjala, se je pa zgodila nesreča,“ je omenjal starejši in se prijel sam za glavo. Pa njegova glava je bila še cela; toda od silnega padca mu je kar šumelo po ušesih.

„Oh, kaj bo? Zdaj še domov ne bova mogla,“ vzklikne drugi bratec.

„Zakaj ne? Deske poberi in jih nesi domov, jaz bom pa Lojzka.“

„Ne vidiš buške in krvi? Jeh, kaj bo doma!“

Sla sta, izprala Lojzku ranico v hladni potčkovi vodici, nato ga pa prosila: „Lojzek, ljubi Lojzek, nikar ne pravi materi doma, da te buba na glavi. Dala ti bova cukrčka, pipček, podobice in vse lepe reči, kar jih imava.“

Tako sta govorila in prosila brata, pa gledala žalostno v Lojzka, prestrašena in prepadena, in vsakemu je šlo po glavi: kaj bo, kaj bo? Kaj bodo mati rekli, kadar zagledajo ranico; ojej! In kaj bodo oče storili, kadar zvedo, ojej, ojej, ojej!

Sam Bog ve, ali je vedel Lojzek, kaj se godi v njunih dušah. Glejte, pogledal ju je lju-

beznivo, nato pa rekel: „Nč, ješt nč vedal bom doma!“

„Kaj, da res ne boš povedal?“ sta se zavzela oba.

„Naka, nč! Žato ne: ata pok tebe in tebe; in bi bubalo tebe in tebe. Naka reš nč vedal bom,“ je zatrdil iznova dobri in usmiljeni Lojzek.

Vzdignila sta ga bratca kvišku in rajala z njim in mu obljubovala vse najboljše in najlepše reči, tako sta bila vesela svojega ljubega bratca. In v srcu sta sklenila, da bosta poslej varovala Lojzka kot punčico v očesu in nikdar več tako norčavo bezljala z njim. Nato sta šla domov. Eden je nesel deske, drugi pa Lojzka. Pa, ko so bili že blizu doma, je vzkliknil zopet drugi bratec: „Lojzek ima buško, zaboječek je zbit, kaj meniš, kako bo doma?“

„Bo že kako! Po pravici bo treba povedati, če bodo kaj vprašali. Če bodo pa mati tiho, bodiva pa še midva. Se reče, če ne bo nič hudega in se bo buškica kmalu zacelila na Lojzkovi glavici,“ je odgovoril starejši brat in zavzdihnil: „O, da bi le Lojzek molčal!“

„Ješt molčal, ješt nč vedal bom,“ je zatrdil iznova mali Lojzek.

Nemirno je bratcema tolklo srce, ko sta stopila preko domačega praga z Lojzkom v naročju, z zbitim zaboječkom pod pazduho.

V veži so stali mati. Veselje se jim je bralo na obrazu. Se jim je že moral prav lepo zapeči

kruh tudi to pot, ali so pa že porazdelili med vaše ubožčke in otroke sveže hlebčke, da so videti tako dobre volje.

Bratec je vrgel zbite zabojčkove deske za vrata. „Kajne, zabojček se vama je strl,“ so rekli mati, pa njih glas ni kazal, da bi bili hudi. Bratca sta jim žalostno prikimala in se skoro prestrašeno spogledala. Zakaj oba sta z vso gotovostjo pričakovala, da bodo zdaj vprašali mati: „Pa kaj se je zgodilo Lojzku, otroci?“ In treba bi bilo potem seveda povedati vse po pravici in resnici.

Pa nič tega. Mati so vzeli malega Lojzka v naročje, dali vsakemu po hlebček kruha in rekli: „E, kaj zabojček! Da ste le vi zdravi prišli domov!“

Kako so bili dobri hlebčki! Pojedli so jih otroci z veliko slastjo. Mali Lojzek pa res ni zatožil.

O kako sta mu bila hvaležna starejša bratca! Vse: pipček, podobice, cukrčka, konjička, ki v repu piska, skratka, vse, kar sta le imela, sta mu prinesla. Pa Lojzek je obdržal le konjička, ki v repu piska, in pa cukrček, ki ga je kar sproti pozobal, vse drugo pa jima je dal nazaj, češ: „Vši imet iglačke, da bomo vsi plidni, delgač naš ata hudi in bo pok in lompompom!“ . . .

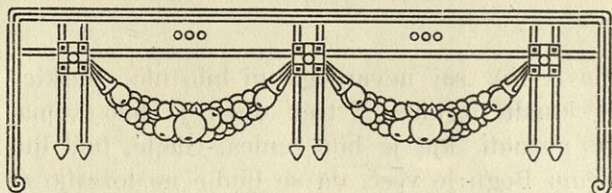
Ljubi Bog je videl medsebojno ljubezen teh bratcev, pa je storil, da celo skrbna mati tudi pozneje niso opazili poškodbice na Lojzkovi

glavi. No, saj nevarnega ni bilo nič; buškica je kmalu izginila. V treh dneh je bilo komaj še poznati, kje je bila ranica. Glejte, tudi ljubemu Bogu je vseč, da se ljudje ne tožarijo za vsak prazen nič, ampak da potrpe lepo drug z drugim in se ljubijo med seboj. Gospod Jezus sam je rekel, preden je šel v trpljenje: „Ljubite se med seboj! Na tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci.“

Drugo leto je dobil Lojzek že hlačke. Večkrat so vsi trije bratci pasli na vrtu. Tudi drugi otroci so radi zahajali k njim na vrt; saj tam ni bilo tožbâ in prepиров. Ovčice so se lepo pasle, otroci so pa trgali cvetice, delali piščalke in se igrali veselo. Pa najboljšo piščalko je moral vedno imeti Lojzek — tako sta uredila vselej starejša bratca. Glejte, tudi danes poizkuša eden bratcev piščalko, če bo dobra; ta bo seveda Lojzkova, ki je že popustil cvetice in prikoracal bliže. „Saj že dobla,“ je rekel, segel po piščalko in zapiskal veselo, da se je zaslišalo v vas.

Stara pesem.

1. Neubogljivček Boštjanček.

Živel je deček, Boštjanček po imenu. Ta je vselej, kadar so mu mati kaj ukazali, rekel: „Bom že še!“

Zjutraj so ga klicali mati, rekoč: „Boštjanček, vstani, boš gnal kravo na pašo!“ Ali Boštjanček ni hotel vstati, da bi gnal kravo na pašo. Odgovoril je: „Bom že še, saj še ni dan!“ Mati so ga morali položiti iz mehke posteljice na trda tla. To je pomagalo: deček je zdaj naglo vstal in gnal kravo na pašo.

Ko je stalo solnce že visoko na nebu in je bila krava že sita, so veleli mati Boštjančku, naj dene kravo v hlev. Pa Boštjanček ni hotel dejati krave v hlev. Rekel je: „Bom že še, saj se nič ne mudi!“ — Pa muhe in brenclji so pikali kravo. Otepala se je sicer z velikim muhalnikom, s svojim dolgim repom, pa dosti to

ni pomagalo; je pa vzdignila kravica rep pokonci, poskočila in — bz, bzzz! — zbezljala daleč, daleč. Boštjanček je jokal in vpil za kravo: „Čuha, počakaj, čuha, hej v hlev!“ A čuha se še zmenila ni za fantičev jok in stok in je le bezljala naprej preko polja in travnikov. O, koliko je pretrpel Boštjanček neubogljivček, preden je kravo ugnal!

Popoldne so dejali mama Boštjančku, naj gre in prinese drv, da bodo mogli skuhati večerjo. Pa Boštjanček ni hotel iti po drva, da bi mogli mati skuhati večerjo. Odgovoril je: „Bom že še, saj še ni noč!“ Pozneje je pa pozabil prinesiti drv, in tako niso mogli mati skuhati večerje, in Boštjanček je moral iti lačen spat.

Vidite, tak je bil Boštjanček. Ubogal torej ni. Njegova pesem „bom že še“ ga je sicer tepla, a izmodrila ga ni. Mati so ga svarili, mu žugali, ga kaznovali s palico, pa vse ni nič pomagalo. Kadar so ga s palico namazali, ni jokal Boštjanček, nego potegnil je z roko ondi, kamor je priletela palica, obliznil hudomušno po dlani in se zasmeljal na vse grlo. O, mati pa so jokali, oh bridko jokali ob takih prilikah in srce se jim je hotelo razpočiti od žalosti nad razposajenim neubogljivcem; zakaj spoznali so z vso resnobo in gotovostjo, da bo njih sinek pel tako pesem, dokler bo živ; nobeno mazilo mu ne bo pomagalo in nesrečen bo vekomaj. In so šli, pokleknili pred Kristusa na križu in ga

milo prosili, da bi Boštjančka rešil pogube. In dobri Bog je res uslišal naposled materino gorečo prošnjo.

2. Boštjanček neubogljivček v peklu.

Zgodi se, da Boštjanček hudo zboli in kar nanagloma umrje. Boštjančkovo telo je bilo še gorko, duša njegova pa je že prestopila prag večnosti in se prikazala pred božji prestol k sodbi. A sodba je bila kratka: „Ne poznam te, poberi se v večni ogenj!“ je izrekel pravični Sodnik. In zatrepetale so višave in neznansko treščile ubogega Boštjančka v strašni pekel.

Boštjanček je grozno zajokal, ko je priletel v pekel. Notri je bila vnanja tema. Boštjanček še samega sebe ni videl. Zavpil je tedaj in rekel: „Malo odprite, ko je taka tema!“ Peklenščki pa niso hoteli odpreti, ampak zapeli so njegovo pesem: „Bomo že še, bomo že še, ha, ha!“ nato mu pa namigavali hudomušno, češ: „Saj je še čas, Boštjanček, večnosti ni nikoli konca, ha, ha!“

In kakšen smrad je bil v peklu! Boštjanček se je tiščal za nos, pa mu je vseeno smrdelo, da je bilo joj! Je pa rekel Boštjanček: „Naglo metlo v roke in pometite, ko tako smrdi!“ Pa peklenščki niso hoteli vzeti metle v kremplje, da bi pomeli po peklu, nego zasmejali so se Boštjančku prav nemarno in za odgovor porogljivo zapeli njegovo pesem: „Bomo že še, bomo

že še, ha, ha!“ ter še pristavili nagajivo: „Saj večnost je dolga, Boštjanček, nič se ne mudi, ha, ha!“

Boštjanček je začutil silno žejo v peklu. Rekel je: „Dajte mi vendar malo vode, jaz sem silno žejen!“ Pa peklenščki mu niso hoteli dati vode, da bi se odžejal, nego zakrohotali in zapčili so se mu grdo, nato pa tudi to pot za odgovor zapeli prav porogljivo Boštjančkovo pesem: „Bomo že še, bomo že še, ha, ha!“ ter dodali: „Saj se nič ne mudi, Boštjanček, večnosti ni nikoli ne konca, ne kraja, ha, ha!“

„Pa zakaj meni tako odgovarjate: bomo že še, bomo že še? Kdaj pa mislite malo odpreti, da bom vsaj videl, kje sem? In koliko časa bom še čakal, da vzamete metlo in pometete ta smrad vun? In pa, ali je že šel kdo zame po vode? Meni se že jezik suši, kmalu ne bom mogel več ust odpreti.“ Tako je zdaj očitaje izpraševal in se po pravici pritoževal užaljeni Boštjanček v peklu.

Toda v peklu ne poznajo usmiljenja. Zavrženi se celo vesele, če morejo komu trpljenje povečati. Brez srca, da, naravnost škodoželjno se tedaj zakrohočejo peklenške pošasti ubogemu Boštjančku v obraz. In peklenščkov eden stopi predenj, ga zgrabi ne preveč obzirno za lase ter mu zatuli v uho: „Kaj ti že preseda tvoja pesem, bom že še, bom že še“, ki si jo v svojem

življenju cvrčal tako rad in tako pogosto? Ha-ha, se ji boš že še privadil! In pa vnanja tema, neznosni smrad in silna žeja ti, kajpak, tudi niso po volji; zato se pritožuješ užaljen. Pa le čakaj, takoj udarimo na druge strune in minile te bodo vse uporne misli, kakor bi odrezal, in plesal boš, da sam ne boš vedel, si-li živ ali mrtev!“

Pri teh besedah nategne peklenšček kolo in zdaj so se šele imele pričeti prave peklenške muke za ubogega Boštjančka. Samo pogled na te muke pretrese Boštjančka tako, da zarjôve kakor blazen. Potem začne stegovati roke kvišku, moliti in prositi ter milo jokati in klicati svojo ljubo mater na pomoč, rekoč: „O mama, ljuba mama, pomagajte mi, branite, rešite me!“ — Pa le smeh in roganje odmeva od peklenških sten.

„Oh, zakaj nisem ubogal matere!“ kliče zdaj Boštjanček skesano in se trka obupno na prsi. „Zakaj sem vsako reč, ki bi jo lahko storil danes, odlašal na jutri! Oh nesrečna moja pesem, bom že še me je pogubila! Oh, da bi mogel zdaj popraviti, kar sem zagrešil! Kako rad bi šel na božjo pot na Šmarno goro, na Brezje ali na sv. Višarje, samo da bi mi bil odpuščen in izbrisan moj greh.“

„Prepozno je tvoje kesanje, prepozno, prepozno!“ mu zarjôvejo peklenške pošasti v maščevalnemu srdcu.

„Oh, povejte, govorite, kdaj bom rešen?“
zajavka grozno obupani Boštjanček. — „Nikdar!“
zagrmí srdit odgovor.

„Koliko časa bom še trpel?“ — „Vekomaj!“ —

Boštjanček zakriči na vso moč. Njegov obupni glas se odbija in odmeva od vseh sten in kotov ljube — očetove hišice . . .

3. Neubogljivček Boštjanček obljubi poboljšati se.

Ura je bila ravno polnoči in sveta sobota se je pričela.

Boštjančkova mati so skočili iz postelje, naredili luč in stopili s povešeno glavo in solzo v očeh naglo pred Boštjančkovo postelj. Stresli so sinka za ramo in ga klicali: „Boštjanček, zbudi se, Boštjanček, vstani!“

Zdajci Boštjanček še enkrat zakriči in se — zbudi . . . Oh, sanjal je vse to o smrti in peklu . . .

„Moj Bog, mama, govorite, povejte, ali res vidim vas? . . . Odprite usta in povejte, ali je res, da sem doma, v ljubi očetovi hišici in ne v peklu?“ je hlastno in v trepetu izpregovoril Boštjanček, ko je zagledal ljubo svojo mater pred seboj z lučco v roki. A ni čakal, da bi mu mogli odgovoriti in ga tolažiti osupla mati, nego naglo se jih je oprijel za roko in vokal in

vpil dalje: „Mama, če sem pri vas, držite me, da me ne zgrabijo iznova peklenščki; škropite me z blagoslovljeno vodo, dajte mi svetinjico okoli vratu, škapulir na prsi, rožnivenec v roke!“

Usmiljeno so ga vzdignile materine roke in ga pritisnile na srce. „Mama, recite, da nisem več v peklu. Mama, povejte mi, ali sem še živ, ali že mrtev; mama, govorite, ali se mi sanja sedaj ali se mi je prej?“ je prosil in jokal Boštjanček v naročju svoje ljube matere in ves se je še tresel od strahu in prebite groze.

„Sinček, na varnem si, pri svoji materi si, ki da življenje zate, ako bi bilo treba,“ so odgovorili mati mirno, ljubeznivo, poljubili svojega otroka presrčno ter ga iznova pritisnili na srce.

Zdaj je šele prišel Boštjanček do pravega izpoznanja; zdaj se je še le prepričal, da je le sanjal hude, grozne sanje . . . In sklenil je svoji ročici v molitev, zajokal kakor majhno dete ter se stiskal hvaležno k ljubi mamici, kličeč: „Mama, mama, moja zlata mama!“ In dolgo se ni mogel utolažiti. Ko pa se je umiril, je od konca do kraja povedal materi svoje grozne sanje ter jih prosil, naj mu jih razlože.

„Nisem egiptovski Jožef, da bi umela razlagati sanje,“ odgovore mati. „Toda to pa lahko rečem, da so bile te sanje dane od Boga, tebi v pouk in svarilo. Kaj naj pomenijo drugega kakor to, da bi se utegnilo enkrat zgoditi s

teboj v resnici tako, kakor si danes doživel le v sanjah. Zato pa: poboljšaj se, Boštjanček moj! Zapusti svojo pesem ,bom že še' in ubogaj rad, pa bo vse dobro!“

„Oh, mama, odpustite mi!“ je zajokal Boštjanček ves potrť, „nikdar, nikdar več vas ne bom žalil z nepokorščino in nikdar več ne boste slišali pesmi ,bom že še' iz mojih ust.“ — „Potem bom pa jaz najsrečnejša mati na svetu!“ so vzkliknili mati in solza radosti se jim je utrnila v očeh, solza radosti, ki je glasno klicala: „Vse bo pozabljeno, samo poboljšaj se, Boštjanček; z veseljem ti bodo tvoja mama rezali poslej kruhek in tudi ljubi Bog te bo vesel in vsi dobri ljudje.“

4. Ubogljivček Boštjanček mamin srček.

Boštjanček je bil odsihmal res ves drug človek.

Ko so ga zjutraj poklicali mati: „Boštjanček, vstani, boš gnal kravo na pašo!“ se ni prav nič obotavljal, ampak skočil je naglo kvišku in rekel veselo: „Že grem, že grem!“ ter gnal kravo na pašo. In ko je stalo solnce že visoko na nebu in je bila krava že sita, pa so mu veleli mati, naj dene kravo v hlev: prav nič se ni izgovarjal Boštjanček, nego zaklical je materi: „Že grem, že grem!“ nato pa stekel in dejal kravo v hlev. In ko so mu rekli mati

popoldne, naj prinese drv, je zapel Boštjanček svojo novo pesem: „že grem, že grem“ in kar stekel je po drva.

„O, o, ubogljivček Boštjanček, moj srček!“ so vzklikali mati zdaj od same sreče. Resnično veseli so bili Boštjančka, kakor še nikdar prej. Za Veliko noč so mu kupili novo obleko. „Na jo!“ so rekli, obleci jo in nosi jo s takim veseljem, s kakršnim sem ti jo jaz kupila.“

Nekam čudno je bilo Boštjančku pri srcu, ko je pomerjal novo obleko. „Oh, koliko lepše je življenje, če se uboga in stori z veseljem, kar je treba, kakor pa če se kremži za vsako besedo, delo pa odlaša na jutri,“ je mislil Boštjanček v svojem srcu, rekel pa ni nič. A mati so uganili njegove misli ter rekli: „Kaj ne, Boštjanček, da veš še vedno hvalo Bogu za tiste grozne sanje?“ Boštjanček je pogledal pomenljivo materi v oči in odgovoril: „Da, da, mama, pa še prav zares!“ In ko je oblekel novo obleko in mu je pristojalo vse tako lepo, je hvaležno pogledal ljubo mater in rekel: „Mama, le pogledjte me! Res prav lepa hvala za lepo obleko! Ampak tudi brez te lepe obleke bi vas ubogal, mama!“

„Ali res?“ so rekli mama.

„Mislim, da! Kaj nisem obljubil?“ je vzkliknil Boštjanček, skoro užaljen.

Dobra mama so se mu ljubeznjivo nasmehljali in odšli na delo. Pa preden so odšli, so

veleli: „Pa spravi v skrinjo novo obleko, Boštjanček, in pojdi vode nanosit v kotel in drv za večerjo.“

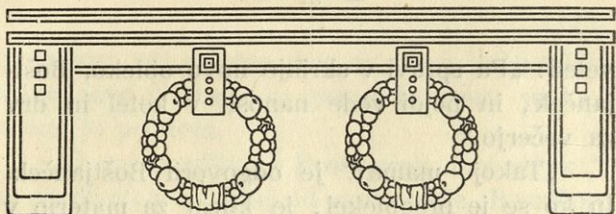
„Tako, mama!“ je odgovoril Boštjanček. In ko se je preoblekel, je klical za materjo v kuhinjo: „Že grem, že grem, mama!“

„Moj Boštjanček, moj srček,“ so vzkliknili mati v svojem srcu in solze veselja so jim zaigrale v očeh.

* * *

Otroci moji, povejte mi po pravici: ali ni lepše ubogati, kakor pa peti pesmico „bom že še“, kaj? — — —

Gospod Urban.

Gospod Urban je bil silno dober človek. Pomagal je rad v vsaki sili in potrebi. Otrokom je rad dajal kruha in sadja, pa tudi denar in celo igrače, n. pr. frnikole, take majhne kroglice, ki so jih tokolali malčeti za kratek čas. Tudi drobnih ptičic ni pozabil; skrbel jim je za živež in streho. O gospodu Urbanu se je res lahko reklo, da je imel „odprte roke in srce za trpečega brata“, kakor je takó lepo zapel naš milosrčni obsoški slavček, pesnik Simon Gregorčič.

Samo eno napako je imel gospod Urban: prevroče in prehude jeze je bil. Silno rad se je zjezil, hudo zjezil. Oj, kar pokalo je v njem od jeze in renčal in pihal je okoli sebe, kakor da je obseden. Takrat ga je bilo res treba pustiti na miru; najbolje, kar bežati od njega. Zakaj ob takih prilikah je bil cel sršen in je opikal

vsakega, kdor se mu je ustavljal in se mu ni maral ogniti s pota.

A kakor ga je silna jeza naglo zgrabila, tako ga je tudi naglo popustila: okrog se je obrnil gospod Urban, pa je bil dober. In če še ni bil daleč tisti, nad katerim je stresal jezo, ga je poklical navadno gospod Urban nazaj. In če se je vrnil in stopil zopet predenj, mu je naglo segel prijateljsko v roko in rekel: „Nikar ne zameri, saj veš: moja vroča, huda kri — da bi jo!“ Velel mu je sesti, sam si je pa veliko prizadeval, da bi mu postregel kakor brat bratu. „Da bi jo, to vročo, hudo mojo kri!“ se je jezil gospod Urban sam nad seboj še vedno. „Star sem že, pa se mi še ni shladila in umirila, da bi jo!“ ...

No vidite, tak je bil gospod Urban: dober in usmiljen kot ptica pelikan; pa tudi hud kot sam sršen.

Pa se je prigodilo, da ga je sosed pokrivem obdolžil.

O, to je bil ogenj v strehi! Gospod Urban je bil tako razdražen, da je kar skakal. Konec nespোরазumljenja je bil ta, da je zavihtel gospod Urban svojo palico visoko po zraku ter zažugal sosedu: „Tožit te grem, pa je amen! Zaprô te naj kakor lopova, hudodelca, da boš pomnil, kdaj si mene, gospoda Urbana, pokrivem obdolžil, nepridiprav ti hudobni!“

In pri tisti priči se je okrenil gospod Urban in je šel res tožit soseda. Pa ne v domače mesto, ampak naravnost v Ljubljano. „K jezičnim dohtarjem grem; dohtarjem pravice ga izročim tega lopova, pa naj delajo z njim, kar hočejo. Magari če ga denejo iz kože ali pa pribijejo na križ — meni nič mar!“ Tako je rohnal in sikal skozi zobe gospod Urban pa hitel na vlak.

Tako hudo raztogočen in užaljen pa še ni bil izlepa gospod Urban. Še po potu je od jeze pihal in pihal ter zamahnil zdajpazdaj srdito s palico po zraku, kakor bi kóga pretepaval. Znanci, ki so ga srečevali, niso prav vedeli, ali je to gospod Urban ali ne — tako ga je izpremenila silna jeza in togota ter mu kar preveč spačila obraz.

„Bô, pa je še dosti časa do vlaka?“ si je dél gospod Urban sredi pota. Pogledal je na uro. Kazalca sta pa pokazala, da je treba hiteti, hiteti, če hoče še priti na vlak. „Hu, hu!“ je zapihal gospod Urban še silneje kot prej in hitel, hitel. Silen pot mu je tekkel po rejenem licu, od jeze razpaljenem. A on se je le podvizaval na vso moč; o pravem času še je hotel, je moral priti na kolodvor. Ali ko je prisopihal do domačega mesta, do predtrga, pa mu je počilo na uho znano, zrak vznemirjajoče hropenje in lomastenje. „Da bi te!“ je viknil nevoljno gospod Urban tedaj. Vedel je predobro,

da se tako sliši od prihajajočega vlaka. In res, komaj je storil še nekaj korakov, že je zabrlizgal vlak in skoro nato se je že ustavljal na postaji.

„Ha, še ga dobim!“ je vzkliknil zadovoljno gospod Urban. „Vlak stoji pet minut, jaz pa smuknem skozi tale ‚tunel‘ in bom že v treh minutah na kolodvoru.“

Takrat je bil dospel gospod Urban ravno do mestnega predora. Naglo se je bil okrenil in stopil vanj.

Mestni predor, navadno „tunel“ imenovan, to je bila zelo ozka ulica, ki je držala pod zemljo in vezala vztočni del mesta z večernim.

Pa poudarjati je treba: zelo ozka ulica je bila to; dva taka debeluharja, kakor je bil na priliko gospod Urban, bi se bila že kako prerila naprej, ne rečem, da ne, ako bi bila — vsak od druge strani prišedši, butnila skupaj sredi podzemeljske ulice; toda vstric bi bila mogla pa le težko, težko korakati po predoru.

O, to jo je urno brisal gospod Urban po ozki ulici skozi predor! Skoro do srede jo je že primahal, do tja, kjer je mal ovinek in je počez nad glavo zataknjen močan drog, ki veže

zid z zidom, postavljen za ponočno luč. Tam na sredi predora pa, o neprilike! — pride težko sopečemu gospodu Urbanu nasproti mesar, ki

je peljal na dvokolesnem ročnem vozu čeber vode v mesnico. Voz ni bil kdovekako širok; dosti pa, da je zavzel vso ozko pot, da je zagozdil vso siromašno širino predora.

„Dober dan, gospod Urban!“ je vljudno pozdravil mesar in se odkril. „Kam pa tako naglo, kam se pa vam tako mudi, če smem vprašati!“

„Hu-hu-hu-hu! Meni se zelo mudi, jaz moram še na vlak. Ognite se naglo, da morem

dalje!“ je vpil in prosil obenem gospod Urban v eni sapi in gledal debelo, čmerno predse.

„Dètè, dètè, to je pa nerodno, to je pa smola, to!“ je vzklikal mesar ter nerodno

mencal pred vozičkom. „To je pa nerodno, to je pa smola, to, dètè, dètè!“ je vzklikal, zmajevaje z glavo.

„Naglo, naglo! Tukaj ne bova stala, storite, kakor veste, da bo prav, jaz moram dalje!“ je priganjal gospod Urban, tleskal nevoljno z jezikom ter silil v mesarjev voz. A naprej se le ni mogel splaziti, je bil le prehud trebušnik.

„Kajpak, tukaj ne bova stala, to se ve; naprej pa tudi ne moreva, oj smola, pravim.

Ampak vam se mudi, vem, na kolodvor; meni pa, vam rečem, da res, v mesnico. Toda vi ne greste nazaj, jaz pa, kajpak, tudi ne, pa ne zamerite! Zato pa: glejte, kar tu-le gor se

obesite za roke na drog, jaz pa spodaj izmuznem hitro z vozom naprej. Ha, prvi niste, zadnji pa menda tudi ne, ki je že in ki se bo še ravnal po mojem nasvetu.“

Tako je govoril mesar. Gospodu Urbanu se je zelo, zelo mudilo. Brez besede je prislonil tedaj palico ob zid, nehote in nevede pljunil prav po kmečko v roke, pa se zagnal in oprijel z rokama srečno za drog, potem pa se zavihtel z nogama nakvišku. Saj je čisto modra ta:

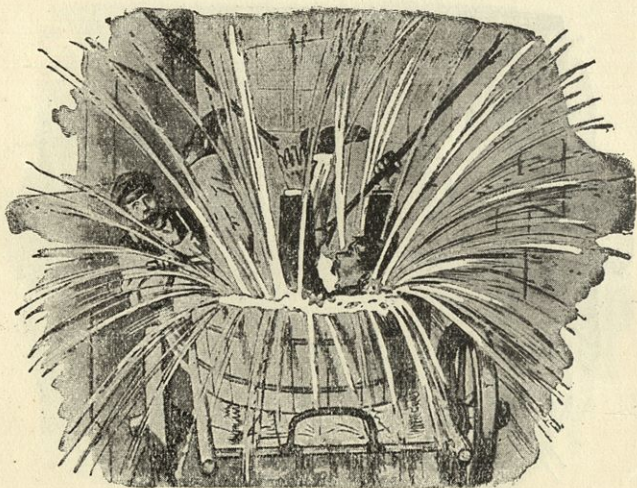

Gospod Urban povisi za hipec na drogu, mesar pa naglo odpelje vodo naprej; potem pa stopi urno gospod Urban in še bo ujel vlak. Saj za tiste vinarje mu ni, ki jih bo moral plačati za kazen,

ker bo kar skočil brez voznega listka na vlak. Da ga le še ujame, kaj za tiste vinarje!

„Zdaj pa le naglo potegnite voz naprej!“ je zavpil gospod Urban, na drogu viseč, s težko sapo.

Mesar je sklonil glavo in hrbet in potisnil voz pod gospodom Urbanom naprej. A glej nesreče! Kakor je hotel hitro smukniti mesar z vozom naprej, je bil le še prepočasen — ali pa gospod Urban preveč težak ali pa je bilo

oboje. Zakaj ravno tedaj, ko je bil voz z vodo pod gospodom Urbanom, se je natrohnili drog pod silno težo podal, zahreščal in prelomil. In nič drugega ni reklo, kakor: štrbosk! štrbumf!

— in voda je plivknila in zapljusknila na vse plati, gospod Urban pa se je kopal v studeni vodi v mesarjevem čeburu... In preden se je dodobra zavedel svojega, ne ravno prijaznega položaja in preden se je mogel izkobacati iz nasilne kopeli, je že zažvižgal vlak, zahreščal in zapiskal, pa oddrdral dalje.

„No!“ je viknil za nekaj hipov gospod Urban, moker do kože. Takrat je bil že zlezal iz čebura in je pobiral svoj trdi klobuk. Voda mu je lila in curljala na kameniti tlak, da so se naenkrat poznale velike mokre lise, in je kmalu stal gospod Urban kakor sredi luže. „No!“ je viknil; neki glas mu je pa rekel: „I, kaj se hoče? Tak ne moreš dalje; moker do kože ne boš hodil tožit, pa je amen!“ Gospod Urban je pokašljeval in čudno gledal v svojo nesrečo.

Oplašeni mesar je pa modroval sam pri sebi: „Oho, zdaj-le pa mora treščiti, zdajzdaj se bo izlil žolč gospodu Urbanu.“ Tako je modroval sam s seboj, rekel pa ni nič. Ni se upal črhiniti besede, poznal je predobro gospoda Urbana!

Pa nič groma in strele, nič plohe in nevihte! Gospod Urban je odprl usta ter rekel v največje začudenje mesarjevo čisto mirno, kakor bi se ne bilo nič zgodilo, tako je rekel: „I, tak ne morem nikamor, ne naprej, ne nazaj. Z vami

grem; posodite mi obleko, da se preoblečem. Pri vas bom počakal, da se moja posuši, potem jo pa popiham domov; kaj pa hočem drugega!“

Aj, mrzla kopel je učinkovala preimeno: gospodu Urbanu je kar naenkrat ohladila in mu odvzela vso jezo! In tako se je uresničil ljudski pregovor, ki pravi: „Kadar si jezen, sedi na mrzel kamen, da se ti ohladi jeza.“ Gospod Urban pa ni sédel na mrzel kamen, cmoknil je kar v mrzlo kopel, no, in ta je še temeljiteje ozdravila jeznega gospoda Urbana. Glejte, ko je minila jeza gospoda Urbana, je, dasi v tako neprijetnem položaju, vendarle takoj začutil v svojem srcu, da se je vzbudil v njem drug človek, tisti, ki tako rad deli dobrote in pomaga v vsaki sili in potrebi. In ko bi bil tedaj stopil predenj sosed, ki ga je po krivem obdolžil, in mu rekel: „V zmoti sem bil, odpustite!“ bi mu bil segel gospod Urban takoj v roke ter mu dejal: „Vse je odpuščeno, vse poravnano!“ In po svoji stari navadi bi ga bil peljal na svoj dom in ga pogostil kakor brata, jezeč se sam nad seboj: „Saj veš, moja vroča, huda kri, da bi jo!“ No, tak je bil pač gospod Urban...

To se ve, da je mesar z veseljem v vsem postregel gospodu Urbanu. In ko se je premočena obleka posušila, se je res vrnil gospod Urban domov in ni šel k pravdarskim dohtarjem v Ljubljano.

Sosed, ki je zagledal gospoda Urbana prihajati, je stopil iz hiše in mu šel naproti. Videti je bil ves potrtn in skesan. „Oh, gospod Urban, ali ste še kaj hudi!“ ga je ogovoril z žalostnim glasom.

„Si mar že prišel do spoznanja, da nisem jaz ničesar zakrivil v tvoji zadevi?“ je vprašal gospod Urban.

„O, že, že!“ je prikimal sosed. „Oh, v zmoti sem bil, vse vam pojasnim, potem mi morda odpustite in ustavite nepotrebno tožbo.“

„Saj te nisem šel tožit: sem prej v čeber padel, kakor pa prišel k sodišču. Zato te pa nisem mogel, kajpak, izročiti pravdarskim dohtarjem,“ je povedal odkritosrčno gospod Urban, prijazno se smehljaje.

„Oh, gospod Urban!“ je vzkliknil zdaj kmet zopet srečen in sklenil roke. „Saj sem že rekel in bom še zmiraj govoril, da ste vi, gospod Urban, najboljši človek na svetu. — Oh, ali ste še kaj hudi name? Zaslužim pač, to vem.“

„Hud? Ne več! Kako: Voda v čebru mi je ohladila vso jezo in jo vun potegnila, zdaj je pa več ni notri. Viš, vse sem ti že odpustil.“

Trd kmet je bil sosed, trdih živcev in ne mehkega srca; ko pa je zaslišal, da mu je dobri gospod Urban vse odpustil, dasi ga je on tako grdo obdolžil in pokrivem pričal zoper njega, mu je le solza hvaležnosti zalesketala v očesu in je vzkliknil ginjeno: „Gospod, lastnega brata

bi ne mogel rajši imeti, kot imam vas. Tu je moja desnica, da ne boste nikdar več jezni zavoljo mene. In če bi vam mogel s čim ustreči, storil bi za vas veliko.“

Težko je bilo zdaj gospodu Urbanu pri srcu. Težko, vam rečem, veliko težje kot pa zavoljo tiste nasilne kopeli v predoru. In je rekel: „Prav je, da se mi je pripetila nesreča; zakaj v tej nesreči je moja in tvoja sreča.“

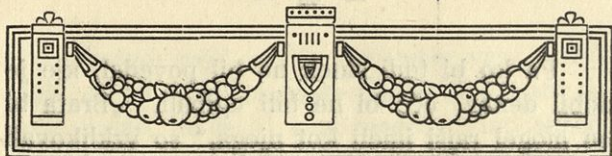
Nato je povabil dobri gospod Urban sosedu v grad. Tam ga je po svoji stari navadi dobro pogostil. Ko sta bila oba najboljše volje, sta si razbremenila srce oba: sosed je pojasnjeval svojo zmoto, se prijemal vmes za glavo in vzkliknil: „Oh, jaz trap!“ Gospod Urban je pa pravil o svoji nesreči v predoru tako zaokroženo in veselo, da se je kar muzal dobrodušno on sam ter tudi trdega sosedu pripravil v glasen, dobrovoljen smeh. „Pa da sem te namerjal iti tožit,“ je dejal naposled gospod Urban, „viš, moja kri, moja huda, vroča kri je kriva, da bi jo!“ . . .

In tako se je zgodilo, da solnce še ni zašlo za gore, ko se je vračal kmet iz grada, spravljen, srečen in ves vesel proti svojemu domu.

Drugi dan je pa tiščal sosedov sinek, ki črke r še ni mogel izpregovoriti, v eni roki pest svetlih novcev, v drugi pa kazal črn denar in jecljal: „Ješt pa klajčal 'mam, hi hi hi-hi! Gošpod Ulban dali, hi-hi-hi-hi!“

Pa ko bi tudi sinek ne bil povedal, kje je dobil denar, oče bi ne bili ugibali. „Brata bi ne mogel rajši imeti kot njega,“ so vzdlikovali in pogledavali udano proti gradu . . .

Naša Minka na Gorenjskem.

I.

„Jaz ne morem vsemu kaj, dekle pa zdaj v velikem delu ne dobim nikjer; kaj bo?“ je tarnala trudoljubna naša mama dannadan. Pa smo ji rekli: „I, kaj bo! Po staro mamu pišemo na Gorenjsko, in pride za nekaj tednov dol, pa bo!“ In gospodična Angela, ki tako rada kuje pesemce, je sedla k mizi in napisala stari materi pismo:

„Dovolj imamo jela,
črez glavo pa je dela:
Kuha, peka,
Dora veka,
Minka uhaja,
na cesto zahaja ...
Pridite že skoro
zibat hašo Doro,
čuvat Minko, da ob ploti
je nesreča ne zaloti!“

Pismo smo prebrali trikrat, ga zapečatili in oddali na pošto. Črez teden dni pa smo dobili odgovor — za staro mater je pisal stric Janez:

„Ne bo nič! Stare matere ne damo dol, nima potem kdo gospodinjiti. Vi laže dobite doli deklo, ki vam pomaga delati, kakor pa mi tukaj kako tako, da bi nam umela gospodinjiti. Če ste pa doli težko, pa pridite gor: bo pa eden za gospodarja, drugi za gospodinjo; ta bo branil muham, drugi pasel putke; prvi žvižgal rakom, drugi godel pajkom! . . .“

„Oh, taki so! Zdaj se pa še norčujejo, jaz imam pa toliko dela, da ne morem in ne morem zmagovati,“ se je hudovala naša mama. A ni se ji bilo treba jeziti, zakaj stara mati je znala ustreči doma zetu in obenem priskočiti tudi hčeri v pomoč; komaj smo pismo prebrali, že stopi v naše veliko začudenje stara mati v sobo. „Po Minko sem prišla, pojde z menoj na Gorenjsko,“ so bile njene prve besede. In nič ni pomagalo, dasi smo stari materi še tako prigovarjali, naj ostane vsaj teden dni pri nas; drugi dan se je že poslavljal in šla nazaj na Gorenjsko; s seboj pa je vzela tudi našo Minko, našo Minko nagajivko, ki tako rada uhaja na cesto, kjer skoro vedno drdrajo in ropočejo nagli in težki vozovi, ter nam napravlja s tem toliko neprijetnih, skrbi polnih uric.

Šla je torej Minka na Gorenjsko! Stara mati je tako odredila: „Zakaj bi ne šla?“ je rekla, ko smo se le branili, da ne damo Minke z njo. „Zakaj bi ne šla?“ je rekla. „Gor bo tekala po trati in se igrala z Bertko in Francko;

stric Janez jo bo odvedel v hlev k živini in ji pokazal žrebička v kotu, ji ujel zajčka, tistega z rdečimi očmi, v nedeljo pa pojde z njim k maši v Radovljico. In pestovala bo muciko in trosila golobcem zrnja. In jančke bo pasla in gledala na planine ...“

Pri zadnjih besedah je stara mati zavzdihnila globoko in pogledala nekam otožno predse, kakor da ji je spomin na planine obudil v srcu nekaj žalostnega, skelečega, nato pa je naglo, s prejšnjo živahnostjo rekla: „No, zakaj bi ne šla Minka z menoj, vprašam vas, ji bo mar kaj hudega na Gorenjskem?“

Pa mi smo se še branili in pravili stari materi, da je Minka vendarle še premajhna, da bi šla z doma; tožilo se ji bo po domu in jokala bo; utegne kam zaiti, v potok na priliko in bi utonila ...

A stara mati je ovrgla vse naše ugovore in odločila naposled: „Po Minko sem prišla, zato pojde z menoj, pa je mir besedi.“ In ko je tudi Minka pritrdila, da gre rada, smo se pa vdali drugi, samo mama naša je še premišljala: „Kaj pa, ko bi se Minki, ki vse obleze, vendarle utegnili pripetili kaj hudega!“ je omenila stari materi. A ta je rekla odločno: „Minka je majhna, a je pametna; z menoj gre, pa je amen. Saj imate še Doro doma; pa Doro glejte, kadar vam bo dolgčas po Minki. Če Minko vzamem na Gorenjsko, prebijete že brez dekle,

drugače pa ne; zato ne čenčajte več o tej reči ne tako — ne tako; Minka gre z menoj, tako je zdaj odločeno.“

Odzunaj je že čakal voz, ki popelje našo Minko nagajivko na Gorenjsko. Ko je bila praznično oblečena, jo je prišla stara mati za roko in ji rekla: „Minka, zdaj gremo!“

„Zdaj gremo!“ je ponovila Minka. A ko so se odprle duri, se ji je nekaj čudnega zazibalo v drobnem njenem srčecu, in pogledala je po nas plaho in zavpila mehko, boječe: „Jaz ne grem na Gorenjsko!“ In mama jo je morala vzeti v naročaj. Minka se ji je ovila okrog vratu in zaihtela: „Mama, jaz ostanem doma...“

Tedaj pa je sedla stara mati na voz in zavpila: „Minka, pa doma ostani!“ In skoro bi že bil pognal voznik, in stara mati bi se bila brez Minke odpeljala na Gorenjsko, pa Minka se je zopet premislila in se na mamino prigovarjanje vdala. „Mama, pa grem vseeno na Gorenjsko,“ je velela. Posadili smo jo zdaj naglo na voz. „Pa pridite kmalu za menoj, mama in atek! Pa prav gotovo in Doro prinesite s seboj,“ je še naročevala, ko jo je stara mati varno stisnila in privila k sebi na vozu. Zdajci počí hlapec z bičem. „Z Bogom! Srečno!“ smo še enkrat zavpili v slovo, in voz je oddrdral. Tudi Minka je zaklicala: „Z Bogom! Srečno!“ in mahala z ročico v slovo. A pri ovinku se je obrnila v naročju stare matere čisto nazaj in zavpila v strahu: „Mama, mama!“ ter sklepala ročice kakor da prosi: „Nazaj nazaj!“ A tedaj je že izginil voz za hribcem.

II.

Minka se ni mogla dolgo utolažiti. „Obrnite, domov grem, ne grem na Gorenjsko,“ je hitela venomer. Pa stara mati ji je odgovarjala: „Nič ne boš hodila zdaj nazaj; mama pa ata prideta kmalu pote, in potem greste vsi skupaj domov.“ In da bi jo potolažila, ji je šepnila v uho: „Pa če boš danes prav pridna in ne boš več jokala, pa ti kupim cukrčka in fig in pa lepo, lepo rožasto oblekco.“

Minka ni marala ne za lepo, lepo rožasto oblekco, ne za sladki cukrček in fige; njeno srce je hrepenelo le po domu; zato so govorila vedno in vedno njena usta: „Domov grem, obrnite; ne grem na Gorenjsko!“ In ko so se pripeljali v Radovljico, in je stara mati res kupila prelepo rožasto oblekco ter cukrčka in fig in še maslenih žemeljcev povrhu, se je Minka vendarle pomirila in ni silila več nazaj. In ko ji je stara mati rekla: „Zdaj pa ne boš več jokala, Minka, kaj ne, da ne, saj si pridna,“ so ji iznova zaigrale solze v očeh in skoro bi zopet zajokala na glas, zakaj na dom ni mogla pozabiti, a je s silo zadušila solze in hrepenenje srca ter odgovorila: „Zdaj bom pridna.“ Tako je odgovorila, a vseeno so še žalostno gledale njene oči predse na prelepo pisano oblekco in fige in cukrčke, in nič več ni govorila.

Ko so se pripeljali v Vrbnje, na dom strica Janeza, se je najprej sprijaznila z Bertko, ki je njenih let, potem s Francko, ki že hodi v šolo, nato šele s teto, stricem, z deklo ... Vsem je podala drobno roko in voščila: „Dober dan!“ Teti pa je še zaupala: „Prišla sem gor, pa dolgo ne bom tukaj.“

„O, zdaj boš kar naša,“ je odgovorila teta.

„Náka, domov pojdem. Pridejo kmalu gor ata in mama pa Dora, in potem gremo vsi skupaj domov,“ je rekla nato važno Minka. In dobra teta je menda videla Minki v srce, pa je

rekla: „Le mirna bodi; saj če ne pridejo kmalu pote, bova pa pisali, pa bodo prišli, če ti bo le dolgčas.“

„O, tetka!“ je vzkliknila vsa srečna Minka in nič drugega ni rekla, pa jo je vendarle umela dobra tetka . . .

Namah se je naša mala Minka vsem prikupila, zlasti še teti. „Ti Minkec ti moj!“ jo je božala po licih, pa ji je dala belega kruha, namazanega s sirovim maslom. Minka jo je hvaležno pogledala in ji rekla: „Tetka, rada vas imam.“ —

„Pa zakaj? Zato ker sem ti dala kruha?“ je vprašala teta.

In Minka je odgovorila odkritosrčno: „Ne vem zakaj; samo to vem, da vas imam rada.“

Tudi zdaj jo je teta umela, in od tega trenutka sta si bili posebni prijateljici . . .

III.

Za Minko so napočili zdaj lepi dnevi na Gorenjskem. Z Bertko in Francko se je igrala na vrtu, hodila z njima po gobe v gozd nad vasjo in k potoku gledat bistre ribice, ki so švigale v vodi in lovile drobtinice, ki so jim jih metali otroci. Stric Janez jo je vodil po hlevu in ji razkazoval govedo, konje in zajčke. Minki je bil najbolj všeč tisti mali zajček s kruljavo nogo. „Ta je ubožec, ta bo moj,“ je dejala sočutno in ga božala. Pozneje mu je nosila

detelje, korenja in zelnatih listov. Tudi ga je večkrat vzela v naročje in ga gledala usmiljeno, gladeč mu nalahko mehko dlako. Za tistega velikega z rdečimi očmi, ki ga je tako rada imela Francka, se še zmenila ni. Tudi se ji je prikupil takoj izprva teliček. „Tako plašno me gleda, zato ga imam rada,“ je pripomnila stricu. In smela je iti čisto k njemu in ga prijeti za ušesa, gobček ... pa vendar ni poskočil in zbežal od nje, ampak jo je gledal dobrodušno z velikimi očmi ter zvečil nemoteno dalje. Za žrebe, ki je prosto skakljalo v kotu okrog svoje matere, ni marala izprva. Ko pa je pricapljal nekoč tako brezskrbno v vežo in je plašni Minki obliznil kosec cukrčka iz roke, se ji je tudi žrebiček omilil in mu je poslej nosila s stricem v škafu namočenih otrobov. Petelin, tisti veliki, s svetlimi peresi in veliko čopo na glavi, ji je bil trn v peti. „Le naj se mi prikaže enkrat v vežo, precej ga bom zapodila!“ se je jezila. In teti je povedala, zakaj ga ne mára: „Samo pretepal bi se in podil kokoši — ta grduh unemarni.“ Veliko veselje ji je delalo mlado jagnje, ki je drobnelo za ovco in tako žalostno bleketalo. Teta mu je morala navezati okrog vratu rdeč trak, na katerem je visel kraguljček, ki je vselej, kadar se je le prestopil „janček naš“ — kakor so mu rekali otroci — zazvončkljal; tako so vselej vedeli otroci, kje skače janček, in so hiteli k njemu in tekali okrog njega.

Stara mati je tako rada gledala na planine. „Poglej, Minka, na planine!“ ji je velela. Minka pogleda, nato pa pripomni teti: „Čudno se mi zdi, da stara mati tako rada gleda na planine, kjer so same skale ...“ Teta je molčala.

V nedeljo je šla Minka k maši v Radovljico, pa ne s stricem, kakor je odločila stara mati, ampak s teto. „Jaz grem s tetko,“ je rekla odločno Minka. In teta se je zavzela za njo in pritrdila: „Da, z menoj pojdeš, samo z menoj.“ In pri tem je ostalo. Ko je zapel veliki zvon pri fari in vabil ljudi v cerkev, je zaklicala teta: „Alo, Minka, k maši!“ Minka je prihitela k teti, jo prijela za roko in šli sta. Po maši pa sta se oglasili pri slaščičarju, in Minka je prinesla poln robec samih dobrih in sladkih reči domov. Doma pa je delila pecivo z Bertko, Francko in — teto. Pa tudi stric Janez je dobil in dekla in stara mati. „Imajo tudi stara mati in stric in dekla radi kaj dobrega,“ je rekla in dala vsakemu nekaj. Kar pa je nji ostalo, je vse shranila. Drugi dan je pa prinesla teti, rekoč: „Tetka, nate, vse je vaše.“ Teta se je začudila in vprašala: „Minka, kaj nimaš rada peciva?“ — „O, rada; pa vas imam še rajši, zato sem prinesla vam te dobre reči,“ je odgovorila. Teta se je še bolj čudila, pa jo vprašala: „Minka, čigava pa sem jaz, da me imaš tako rada?“

„Moja,“ je odgovorila Minka preprosto.

„Čigava si pa ti?“ je vprašala dalje teta.

„Tvoja.“

„O, ti Minkec moj zlati, ti Minkec moj zlati!“ je vzdlikavala teta mehko in božala Minko ...

Lepi dnevi se torej napočili za našo Minko na Gorenjskem. In bila je vesela, in vsi so jo radi imeli. In minili so dnevi, tedni — mesec, dva ... in Minka ni več silila domov k mami, atku, Dori ... Zdelo se je, da je čisto pozabila na dom. In zlasti teti se je dobro zdelo, da se je Minka tako udomačila na Gorenjskem. Ah, rada je imela Minko, prav rada ...

IV.

Stara mati je tako rada gledala na planine. Vsak večer, če je le utegnila, je obstala, ko je solnce zahajalo, na vrtu in se zagledala na planine, ožarjene od zahajajočega solnca. In ko tako gleda na planine, v višave, se globoko zamisli, in njena duša postane žalostna. In skloni glavo, in njena drhteča ustna zašepečejo tiho molitev. In večkrat se prigodi, da ji zapolze solze po razoranih, velih licih. In tedaj zgrabi njena roka za konec predpasnika in si obriše z njim solze, ki ne nehajo liti iz oči. In globoko iz prsi ji privre težak vzdih: „Bog bodi milostljiv njegovi duši!“ — In ko opravi svoje opravilo, odide počasnih korakov in s povešeno glavo in z mokrimi očmi z vrta ...

„Zakaj gleda stara mati tako rada na planine, tetka?“ vpraša nekoč Minka.

„Ah, boljše bi bilo, da bi ne vedela tega!“ je odgovorila teta, nato pa le povedala: „Lej, Minka, tam se je ponesrečil predobri naš oče. — Drva so spravljali s planine. Po drči so jih spuščali v dolino. Pa se je nekaj zagatilo, in hlodi so se ustavili. Je pa stopil oče k drči. Preblizu je stopil, zakaj prav tedaj so zopet zahrumeli in zaropotali hlodi nad njim in zapraskali in zdrčali po izglajeni strugi dalje. — Ogniti se ni utegnil in tako je našel smrt v gorah najboljši oče. — Koliko smo prejokali, mati še sedaj ni prebolela grozne nesreče. — „Oče me kliče, a jaz ne morem za njim,“ govori in gleda na planine, v višave . . .

Ta žalostna povest se je globoko zajedla v mehko srce Minkino. Nič več ni bila vesela kakor druge dneve. Vedno je tiščala za tetko in ji pravila: „Pa vi mi ne smete iti na planine. Atka in mamó in Doro tudi ne pustim gor, pa strica tudi ne in stare matere in dekle tudi ne . . .“

Da bi Minko nekoliko zamotila, gre teta z njo v gornjo sobo ter ji razkazuje različne predmete, naposled pa ji pokaže tudi debelo knjigo s slikami sorodnikov in znancev. In ogledujeta podobe, ogledujeta. In prigodi se, da naletita na sliko Minkine mamice, še čisto mlade.

Minka ostrmi, ko zagleda svojo ljubo mamico naslikano pred seboj. Za nekaj časa pa zavpije vsa iz sebe: „Tetka, ljuba tetka, pogledjte, to je pa naša mama!“ Nato vzame sliko iz knjige, jo pritisne k sebi in skače z njo vsa srečna ter kliče venomer: „Tetka, ljuba tetka, to je pa naša mama!“ In ko se naskače, dene sliko z veliko spoštljivostjo predse na mizo, jo poljubi in reče iznova: „Tetka, ljuba tetka, pogledjte, to je pa naša mama! . . .“

Tetka se je začudila. Videla je Minko, kako je oživila ob mamini sliki, kako je zažarelo njeno oko, zatrepetalo srce. In vprašala jo je: „Minka, pa veš, da je to vaša mama?“

Minka pogleda začudeno teto, kakor da bi hotela vprašati, kako je to mogoče, da še tetka dvomi o tem; nato pa reče z vso gotovostjo: „Da, tetka, to je naša mama; vem, da je.“ In gledala je iznova v sliko in se je ni mogla nagledati. Naposled pa je omenila: „Tetka, ali vidite, kako živo me gleda mama s slike? Kar mislim, da odpre usta in me ogovori, pa se tako trdo drži, da se nič ne premakne.“ — „Ali imaš tako rada svojo mamo?“ vzklikne vprašajoče teta. Minka pogleda v tla, kakor da nekaj razmišlja. Za nekaj trenutkov pa vpraša teto, ne da bi odgovorila na njeno vprašanje: „Tetka, pa znate vi zapeti tisto pesem: Poznam prečudno cvetko, ki vedno zeleni?“ In ko je teta odkimala, da ne, se je Minka odkašljala, uprla svoj pogled v

mamino sliko na mizi in zapela. Nje mili, nežni glasek se je glasil kot srebrna struna v tujem svetu. In pela je tako iz srca, da sta še tetki zapolzeli dve debeli solzi po licih in kanili na tla. In ti solzi sta pričali, ti solzi sta govorili: „O, ti Minka moja, ti otročiček zlati, kako neizrečeno si ti mil in drag mojemu srcu, ker tako ljubiš svojo mamico, mojo ljubo sestro...”

V.

Pela pa je Minka tako-le:

„Poznam prečudno cvetko,
ki vedno zeleni,
nje toča, suša, slana
nikdar ne zamori,
prekrasna je
ko zlato solnčece.

Brez čudne te bi cvetke
bilò ljudem tako
kot zemlji, če bi solnce
ne grelo je ljubó.
Ah, mila je
ko svetle zvezdice.

Sam Bogec jo je vsadil
v otrokovo srce —
in staršem z njo osladil
življenje trpko je.
Kak zove se?
Ljubav do mamice.“

Dobra tetka je še jokala, Minka je pa hitela praviti: „Gospodična Angela se je kar izmislila

to pesemco, in potem sva jo peli. Ta pesemca je lepa, jaz jo prav rada pojem. Časih jo pojem kar tako na kratko:

Poznam prekrasno cvetko,
ki vedno zeleni . . .
Kak zove se?
Ljubav do mamice . . .

Gospodična Angela je velela, da moram peti nazadnje „ljubav do matere“. Pa jaz sem ji rekla, da je lepše „ljubezen do mamice“. — „Do mamice“ že smeš reči, „ljubav“ pa mora ostati, je odločila naposled gospodična, in zdaj pojeve tako: „Ljubav do mamice . . .“

„Ti Minka moja,“ je hitela dobra tetka; Minka pa je zdaj pogledala proseče tetki v oči in ji rekla: „Tetka, poslej naj visi mamina slika v spodnji hiši, da jo bom vedno gledala.“

Dobra tetka je prikimala. Iz prvega okvira na steni je odstranila podobo in dela mamino sliko vanj ter tako opremljeno obesila — v Minkino največje veselje — nad njeno posteljo v spodnji hiši . . .

Zdaj je hodila Minka večkrat na dan „mamo gledat“ in zdajpazdaj je tudi zapela: „Poznam prečudno cvetko . . .“ In ko je tako pela pred mamino sliko, so ji zaigrale solze v očeh, in nekaj jo je tiščalo, da ji je bilo tako čudno pri srcu. In ko je zapazila ob solnčnem zatonu staro mater na vrtu, ki je gledala na planine, je zaznala v srcu neko novo čuvstvo,

mehko in usmiljeno, ki mu pravimo — sočutje. In ko bi bila Minka že toliko razvita, da bi vedela, kaj ji pravzaprav je, bi brez dvoma stopila k stari materi, ji stisnila roko ter ji zaupala in jo tolažila: „Mamka, ne žalujte, glejte, tudi jaz trpim . . . Vi imate svoj zaklad zakopan v gorah, in tam se mudi tudi vaše srce; jaz pa imam svoje srce doma pri mami, očetu, Dori, ki so moj zaklad, moje vse . . . In ker ne moreva do teh zakladov, pa sva nesrečni in trpiva.“ — Toda Minka ni vedela, kaj ji je. Zato je le oddaleč gledala mater in je bila žalostna, in v tej žalosti ji je klicala usmiljeno in mehko: „Ubožica, ubožica!“ In tudi njena ročica je zgrabila za konec predpasnika in brisala solzice, ki so ji tekale iz oči . . .

VI.

Nekega dne dobi teta vso objokano Minko pred mamino podobo. Pela je žalostno in otožno kakor tiček, ki mu ostrižejo peruti in ga potisnejo v kletko. In vedno iznova ji je vrelo iz grla:

„Poznam prečudno cvetko,
ki večno zeleni . . .
Kak zove se?
Ljubav do mamice . . .“

„Kaj pa ti je, srček moj?“ jo vpraša tetka vsa v skrbeh. In Minka ji odgovori: „Oh, tetka, jaz ne bom več tukaj, domov grem; pišite, da pridejo pome, meni je strašansko dolgčas.“

Dobri tetki se je Minka zasmilila, da so tudi nji stopile solze v oči. Zaželela si je, da bi ji v tistem hipu zrasle peroti, in nič bi se ne obotavljala, kar zletela bi z Minko črez hribe in doline in bi se šele ustavila tam, kjer ima Minkina mamica svoj dom. In rekla je: „Minka, utolaži se, takoj pišem, da pridejo pote.“

Tedaj pa se začujejo nagle stopinje odzunaj; skoro nato se odpro vrata, in z razprostrtimi rokami stopi v sobo — naša mama ...

„Mama, mama,“ zavpije Minka vsa iz sebe in razprostre roke in zajoka od samega veselja na ves glas. Tedaj pa je že počivala Minka v maminem naročju, na maminem srcu ... „Moja Minka, moja Minka!“ je hitela mama in pritisкала na svoje srce svojo hčerko, svoj solnček ...

Teta je globoko v svojem srcu začutila kakor nek odmev pesemce: „Poznam prečudno cvetko ...“ Vedela je, da je prišla mama po Minko. In milo se ji je storilo, da pojde zdaj Minka domov, saj ji je tako prirasla k srcu. Pa je vendar rekla, dasi ji ni šla beseda rada z jezika: „Prav je, da si prišla, saj ne more dobra hčerka živeti brez matere ...“

Pred odhodom je silila Minka teto: „Tetka, vi greste tudi z menoj.“ Pa teta ni mogla ostaviti doma, da bi šla z Minko. In ko je stric Janez zapregel in zavpil: „Zdaj pa le naglo na

voz!“ — je Minka vzela od vseh slovo: od Bertke, Francke, stare matere, deklet, le od tete ne. In rekli so ji: „Kaj pa, od tete se ne boš poslovila?“ Pogledala je tedaj Minka tetko, pa povesila žalostno oči in nič se ni poslovila, ampak rekla je: „Tetka, pojdiva še v hlev.“ Stric Janez je že godrnjal, a s tetko sta že izginili v hlev. Poslovila se je Minka od žrebička, telčka, jagnjeta, zajčka, putk... „Tetka, težko jih zapustim, prav težko; le pogledajte kako me žalostno gledajo...“ Zdaj sta skočili še enkrat k stari materi, ki je danes zaradi bolehnosti ostala v postelji in od katere se je Minkina mamica tako težko poslovila kakor še nikdar prej, kakor da bi se poslednjikrat videli in si podali za vedno roko... „Še enkrat sem se prišla, mati, posloviti od vas,“ je rekla Minka, jo prišla za roko in jo gladila. In stara mati je vzdihnila: „Bog te varuj, vnučka moja!“ Razodeti ji pa ni hotela, kar je čutila v svojem srcu, da so ji ure štete, da pojde čez en teden ali dva... tudi ona — stara mati — domov, k očetu Minkine mamice, ki se že pripravlja, da ji pride naproti...

„Tetka, to vam rečem, stare matere mi ne smete zapustiti, jaz vem, da je ubožica,“ je rekla Minka, ko se je že poslovila od nje. In ko je teta prikimala, sta šli iz sobe. Pa na pragu se je še enkrat ozrla nazaj, da bi videla mater, a mati si je že z rokami zakrila obraz

in gledala v duhu, kar se ima zgoditi kmalu. „Ne smete jo pozabiti, tetka,“ je še naročala Minka.

„Na voz, na voz!“ je vpil stric Janez že nevoljen.

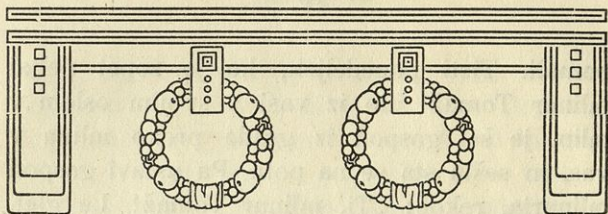
„Tetka moja, jaz grem, a nič ne bodite žalostni; doma pregovorim očeta, mamo, in potem pridemo vsi gor, tudi Dora, in nič več ne pojdemo nazaj in medve bova vedno...“

„Na voz, na voz!“ je zavpil zdaj stric Janez že čisto nevoljen, da ni mogla Minka vsega povedati, kar je imela na srcu. In teta jo je tedaj vzdignila in položila na voz. Voz se je zazibal, in konj je zdirjal naglo dalje, da se še posloviti ni mogla Minka od tete; le z robcem je mahala dobri tetki v slovo, pa še to le nekaj trenutkov, zakaj voz se je kmalu skril za drevjem. Tedaj pa se stisne Minka k svoji ljubi mamici in joka... Zakaj pravzaprav joka, tega bi izvestno ne vedela niti sama povedati. Morda je jokala, ker se je težko ločila od stričevih, posebno od dobre tetke in od ubožice — stare matere... Morda so pričale njene solzice, da čuti s staro materjo, ki se pripravlja na dolgo pot v večnost, k očetu, ki jo kliče z višav, s planin, kamor je tako rada obračala svoje oči... Ali pa so izražale te nedolžne solze neskončno radost in milobo njenega srca, da ima zopet enkrat svojo zlato mamico tako blizu sebe in

je zdaj na potu k očetu, Dori . . . Pa naj že go-
vore te solzice tako ali tako, to je gotovo, da
je čutila tedaj v svojem srcu globoko pomen
svoje ljube pesemce:

„Poznam prečudno cvetko . . .“

Lahkoverni mlinar Tomaž.

Živel je nekdam mlinar Tomaž. Gostoval je v grajskem mlinu napol zastonj, ker je bil sila ubog. Denarja ni imel ne blaga; edino o oslu, ki mu je vozil žito v mlin in moko iz mlina v grad in k fari, edino o njem je mogel reči, da je njegova last. Bil pa je ta Tomaž kaj čuden možakar. Veroval je v babjeverstvo ter je celo sam uganjal razne čarovnije, ki pa — kajpak — niso imele nikdar uspeha in tudi niso ne škodovale ne koristile, ne njemu, ne komu drugemu, pa vendar to ni izmodrilo praznoverca. O njegovem babjeverstvu in čarovnijah je šel glas preko meje domače župnije; kaj čuda tedaj, da je počil tudi na uho resnemu gospodu župniku pri fari. In ker so govorili, da ume mlinar celo samega rogatca priklicati iz pekla, je sklenil duhovni gospod, da ob ugodni priliki pouči in pokara lahkoverneža. In ta prilika se kmalu

ponudi. Tisti ponedeljek, ko je zopet peljal mlinar Tomaž žito iz vasi s svojim oslom v mlin, je šel gospod iz grada preko mlina v vas, in sešla sta se na poti. Pa ustavi gospod mlinarja, rekoč: „Ti, mlinar Tomaž! Le glej, da ne pobaše lepega dne kak spak tebe in tvojega osla in ne odnese na brezovi metli tja na Klek, kjer imajo čarovnice svoje zbirališče! O tebi se čujejo čudne reči. Pravijo, da se pečaš s čarovništvom in devaš vero na take prazne marne. Rečem ti, Tomaž, to je vse preveč vere!“

Tomaž, ki je obstal z oslom sredi pota, je dal na to odgovor: „Gospod, nič se ne bojte! Čarovnice me že ne bodo odnesle, pa tudi mojega osla ne; lejte, oba skupaj sva vendar pretežka, da bi sfrčala kar na metli na Klek. A to vam povem, ker mi očitata, da imam preveč vere: boljše je vendarle imeti v sedanjih časih, ko vstajajo krivi preroki in se je bati, da se celo sam Antekrist ne prikaže, malo več vere kakor pa premalo. Pomislite: če je malo izgubim zdaj, ko ljudje tako radi na novi evangelij prisegajo — ali na luterš-evangelij ali na Mohamedov, tega ne vem: to pa vem, da je resnica, kar moja usta trdijo — če je torej malo izgubimo v teh zmešanih časih, lejte, mi je bo še zmeraj toliko ostalo, da bo dovolj za moje zveličanje.“

Tomažu je tekla danes beseda gladko; poznalo se mu je takoj, da je dobil od dobre ma-

tere županje polič vina kakor vselej, kadar ji je zmllel tako lepo belo moko kakor topot. In polič vina je ubogemu Tomažu, ki ni bil vaje n pijače, razgrel srce in razvozljal jezik tako, da je govoril kakor pravdarski dohtar v mestu. Zato pa se ni hotel gospod prerekavati danes s Tomažem; mislil si je, prideva že še skupaj; rekel mu je le: „O Tomaž, Tomaž! Ti govoriš brez svita luči v glavi. Vedi, nevednost je draga reč na svetu, če jo že kupuješ ali prodajaš. Tudi ti jo še znaš izkupiti s svojo vero v čarovnije in take budalosti, ki so vse nevredne moža tvoje starosti. Rečem ti: glej, da te ne dobi v roke kak zvit kupec, ki bi utegnil pretehtati vso tvojo pamet in srce in obisti ter ti zatrobiti nevšečno v rog, da boš živ dan pomnil, kaj se pravi imeti opravka z babjevernimi vražami ter klicati čaravnice in celo samega hudirja na pomoč.“

„Gospod, kakor sem rekel, nič se ne bojte! V risu na križpotju še nisem nikoli stal ob polnočnih urah, da bi hudirja klical, pa tudi ne bom, ker bi ne imel rad opravka z njim, da veste; ali čaravnice — no ... vsak je svoje sreče kovač — te mi bodo pa prej pomagale kakor škodo delale, jaz vem, da je tako! ...“

To rekši, pljune mlinar Tomaž nevšečno na tla ter požene osliča. Potem pa se obrne nazaj, se odkrije in počinka z glavo, češ: pozdravljeni gospod, pa brez zamere! V srcu pa mu je še vedno

Pa brez zamere!

brnelo: „Tako je in nič drugače! Prej mi bodo pomagale kakor škodo delale čarovnice. Vsak je svoje sreče kovač! . . .“ In ko je bil že daleč, je zlezel še on na voz, dasi je imel osel že itak dovolj vleči. In ker je čutil polič vina, ki ga mu je županja dala, pod kapo in je solnce silno pripekalo, je legel podolgem na vreče ter kmalu zasmrčal v trdni veri, da je tako in nič drugače . . . A osliča ni motilo, da je gospodar smrčal v trdnem spanju na vozu; varno in samozavestno je stopal in vozil dalje. Izgrešiti ni mogel, saj je držala samo ena pot od fare preko gozda do mlina; pa bi tudi ne izgrešil stari sivec pota, ko bi bilo treba voziti tudi stokrat čez križpotja, kjer se cepijo ceste na vse vetrove: pot od fare v mlin mu je bila znana kakor otroku iz sklede do ust.

Tam v gozdu sta pa tedaj kradla Bogu čast ter pasla lenobo dva potepuha, razgovarjajoč se o čudnih rečeh. Eden je rekel: „To ni nič! Krasti ne maram več! Še vselej mi je bila pravica za petami! In potem odgovarjati sitnim in čmernim sodnikom ter posedati po mesece in leta tam po jetnišnicah — eh, to je borno življenje! Naka, tega ne maram več! . . .“

„Cepec,“ se je odrezal možko drugi potepuh. „Kje boš pa dobil, če ne boš kradel? Saj učijo, da je ena duša več vredna kot ves svet. Če tedaj tudi ves svet okradeva, sva še vedno na izgubi; zakaj če ne kradeva več, morava po-

giniti, a to bi bila večja škoda, kakor če se zdrobi v prah in pepel ves svet, in bi ljudje za tisti čas poskočili na luno!... Kaj bi se torej lepšega delal kakor si! Kaj hočeš, to je najina služba; in zapisano ti je na čelu, v očeh, na rokah, nogah... da si tat, tat, tat...“

„In vendar ne maram več krasti! Sit sem tega nemirnega življenja; samo beganje in preganjanje. Človek se še iztegniti ne more brez skrbi. Komaj začutim veselje v svojem srcu, da imam proste roke in noge, že mi ga skali bojazen in strah pred kruto roko pravice, ki me utegne v tistem hipu zgrabiti odzadaj za tilnik, in potem... kaj bi pravil!...“

„Ha—ha—ha—ha! Ljubi prijateljček moj, ti si izgrešil svoj poklic! Škoda res, da si moj potepuški tovariš! Sramovati se te moram po vsi pravici, da si bojazljivec prve vrste kakor kaka mila Jera ali šepava Urška. Moj Bog, saj ima še dolgouhi in strahopetni zajec več poguma; gre ti na zelnik, dasi ve, da ga čaka ondi kmet s puško v roki. Toda kaj bi mlatil prazno slamo! Poglej, od fare sem se nekdo pelje. Ni li to mlinar Tomaž? Da, on je; babje-verní mlinar Tomaž prihaja s svojim oslom od fare. In ta krmežljava Marijanica celo spi na vozu. Tem lepše! — No, brate na noge! Temu praznovernemu stricu pa morava eno zagosti! Zdaj pa se zgodi enkrat po tvojem: kradla bova in

ne bova kradla! Ali ni to smešno, ti strahopetni tovariš moj, kaj? . . .“

„Kar rečem ti, da ne boš temu siromaku nič žalega storil!“

„Bedak, kdo more braniti volku, da bi ne zinil, ako mu pride pečenka pred zobe! Ali naj sline požiram, ko se drugi mastijo? Toda povem ti, zgodilo se bo, kakor si rekel ti: nič žalega mu ne storiva, kradla bova, pa ne bova kradla . . . Čuj, mlinar Tomaž je rojen bedak; lej, jaz mu odvedem osla, in on bo hvalil Boga, da se je tako zgodilo. Torej: kradla bova in ne bova kradla . . . Poslušaj! Čemu pa mi je ona-le kapucinska kuta v culi, če ne za to, da peharim z njo lahkoverne in neumne ljudi. Lej: Ti odvedeš mlinarju osla v gozd — daleč ga treba ni, te ne bo nihče zalezoval — jaz se pa oblečem v kapucina in popeljem Tomažu voz celo v dolino do mlina. Ako se pa mlinar prej prebudi, tem bolje; brez dvoma me takoj poprosi, da bo on peljal voz dalje, ker se meni kot kapucinu zbog velike časti ne spodobi tako delo. — Sredi gozda prenočiva nocoj, jutri pa odženeva osla v trg na semenj. In kaj velja, če ne pride sam mlinar Tomaž na semenj in odšteje nama za najino prebrisanost svetle tolarje! . . .“

Prvi tat ni rekel na to ne bev ne mev. V tem se je približal voz. Osel je na vse pretege vlekel po klancu gor, da je bil ves moker in

spehan. Mlinar pa je še vedno tako trdno spal, da je celo klobuk izgubil.

„Zdaj je ura,“ zašepeče drugi tat in uščipne prvega, ki je omahoval. „Zdaj je ura, ti rečem. Lej, koliko trpi uboga para! Ustavi voz in stori naglo, kakor rečeno.“

Prvi uzmovič je še pomišljal, ali bi ali ne. Pa ga sune drugi pod rebra, rekoč: „Naglo, če ne, ti zdrobim butico!“ Je pa stopil zdaj omahljivec k vozu, izpregel osla in ga odvedel v temni les. Tedaj pa je že stal drugi tat, preoblečen v kapucina pred vozom. Prijel je za oje, premaknil voz ter ga odpeljal, ker je cesta polagoma padala, z lahkoto dalje.

Pater kapucin, prebrisani uzmovič, še ni storil sto korakov, ko se mlinar prebudi. Iz meje je namreč molela na pot brinova veja. Ta je prišla pod kolo in nategnila še druge veje, ki so očeta mlinarja nepreveč všečno oplazile po obrazu, da je bil koj pokonci in zavpil: „Hencaj, ustavi se, pravim, sivec! — Kaj pravim, začarano mora biti na tem mestu, kaj drugega, da so me ravno zdaj, kakor še nikdar doslej, pa upam, da tudi nikdar poslej, četudi bom dremal toddoli, mazale čarovnice z ježevo kožo po obrazu. Hencaj, da me ne bodo več, pravim! Hm, pa ne bo tako, kakor so gospod rekli, da se mi bo še opletalo, ker imam preveč vere . . .“

Na kaj vse je veroval Tomaž!

Zdaj si zmenca zaspani mlinar Tomaž oči, in ko jih odpre, za Boga, kaj zagleda v svoje začudenje: osla nikjer; namesto njega pa vleče

čestiti pater kapucin voz dalje! . . . Kakor bi ga bil s kropom polil, ga popari, da mu kar beseda zastane v grlu in ne ve, kaj bi storil. Kaj takega se mu — kajpak — še ni pripetilo živ dan ne. Vzdigne roko, da bi se popraskal za ušesi, a roka mu omahne; hoče izpregovoriti, a besede ne spravi z jezika. „Zdaj se mi opleta, ker devam vero na čarovnice,“ mu je govorila duša. V strahu je bil, da še nikoli v takem! In iz tega strahu, iz te zadrege ga reši prijazni pater kapucin, kakor je mislil Tomaž, da je, ki ustavi zdaj voz ter ga nagovori prekanjeno: „Nič se ne boj, dobri mlinar Tomaž! Povedati ti moram, kar se je bilo pravkar dogodilo, čemur se ti tako čudiš.“

Ko je zaslišal Tomaž človeške glasove, se je nekoliko umiril. Obrisal si je silni pot, ki mu je lil kar curkoma s čela, ter izustil s tresočim glasom in jecljaje te-le besede: „Čestiti gospod pater, povejte, ali sanjam ali bdim?“

„Ah, umiri se, dobri moj prijatelj!“ je dejal usmiljeno kapucin. „Saj veš, da zdaj bdiš in se pelješ v dolino, v mlin. Pa poslušaj me! Vedeti moraš, kar se je bilo zgodilo, ko si ti spal.“

Mlinar Tomaž, ki še ni mogel svojim očem verjeti, je stopil zdaj z voza ter poljubil patru roko, rekoč: „Zdaj vidim, da ne stoji pred menoj duh, ampak človek iz mesa in krvi.“

„Da, tako je! Jaz kapucin, pater Celestin, sem človek iz mesa in krvi. Pa niso še minile

tri minute, ko sem bil jaz — pater Celestin — tvoj osel . . .“

Tomaž se je prijel za glavo: „Za Boga, kaj slišim! To vendar ne more biti resnica!“

„Resnica, resnica, gola resnica! Le poslušaj!“ In pravil je pater kapucin Celestin strmečemu, lahkoovernemu Tomažu: „Jaz sem se hudo pregrešil v samostanu. Storil sem grozno velik smrtni greh, ki bi mi ne bil odpuščen ne na tem, ne na onem svetu, ko bi se ne zgodilo, kakor se je bilo. Lej, in za kazen za ta veliki greh me je izpremenil usmiljeni Bog v osla, ravno ko sem obiral brinove jagode za samostanskim ozidjem. Strepetal sem, ko sem začutil Boga v svoji bližini ter sem se vrgel na obraz pred srditim obličjem božjim. Bog mi reče: „Za svoj veliki greh se boš ubijal več let v oslovski podobi in postavi po svetu. A kadar boš vozil mlinarja Tomaža od fare, ki bo spal na vozu na pšenici, in ga bo zbudilo brinje, ki bo zraslo iz jagod, ki so jih nabrale tvoje pregrešne roke, tedaj pride ura rešenja: izpremenil se boš spet v patra kapucina, mlinarju Tomažu pa bom omehčal srce, da ti bo takoj velel iti v samostan.“ — Tako je rekel Bog, vrgel nabrane jagode na vse vetrove ter položil usmiljene svoje roke na grešne moje oči, da bi se ne prestrašil preveč, ko se bo zgodilo po njegovi besedi. In tedaj so se mi nategnila ušesa, prsti so se skrčili in naenkrat sem zaznal na rokah in

nogah — kopita. In preden sem mogel kaj, se je razširilo telo in glava podolžila. Pa kaj bi pravil! Skratka: kapucin pater Celestin se je za kazen za svoj veliki greh izpremenil na božjo besedo v — osla! O, jerum, jerum! — Stal sem tedaj sam tam za samostanskim ozidjem, jaz — osel ... Pa pride cigan mimo. Pri meni obstoji. „Sivček, lep si, dobil bi lepe denarje zate,“ reče in se ozira naokolo. In ko ne vidi žive duše blizu, seže v torbo, izvleče uzdo ter jo vrže name, rekoč: „O sivček, sivček! Kakšne preglavice mi delaš! Komaj sem te kupil tam na hrvaški meji, že mi uideš; a danes te imam zopet v rokah ...“

Tako je govoril in lagal cigan in se še vedno oziral naokolo, kdaj kdo zavpije in ga prežene; a nihče se ne oglasi, bil sem sam samcat za ozidjem ...

Tam na tleh je ležala kakor roka debela gorjača. Cigan jo pobere in oplazne z njo po mojem hrbtišču, da sem videl kar tri solnce. Poskočil sem tedaj in se trgal ciganu iz rok, da bi ušel, a iztrgati se mu nisem mogel: natvezen sem bil trdno na uzdi kakor ropar, ki ga žene v verigah orožnik pravici, in cigan me je držal pretrdo, z vso možjo na vrvi. To pa je vznevoljilo cigana, da izkušam uiti, da je kar škrtal z zobmi in se penil od jeze. In ko sem se nekoliko umiril, je zamahnil iznova z gorjačo. Črno se mi je storilo pred očmi in srce

mi. je zatrepetaló in hrbtišče se je samo od sebe zleknilo. K sreči so se začule stopinje, nekdo je prihajal. Cigan vrže zdaj naglo gorjačo v stran, me poboža in se mi hlíni, nato pa odžene v goščavo. In ko se je storila noč, sva potovala dalje. Obhodila sva mnogo sveta. Naposled me na sv. Jurja dan postavi na semenj.“

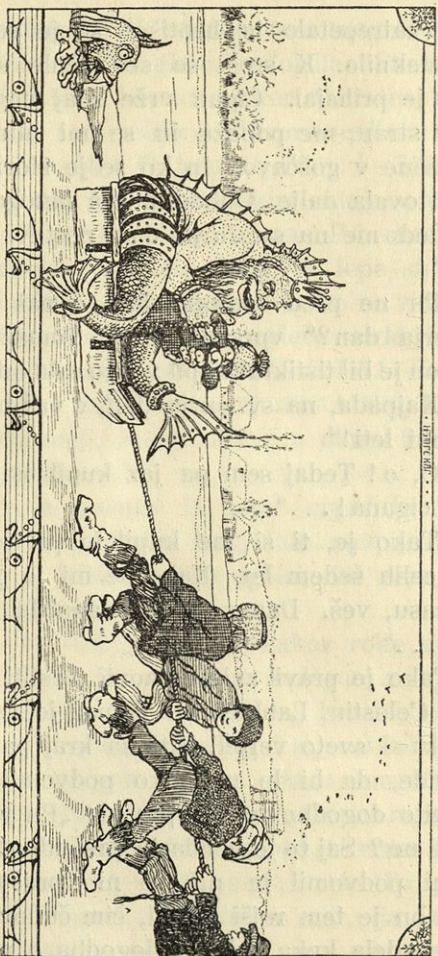
„Pa ne pred sedmimi leti, v naš trg, na sv. Jurja dan?“ vpraša mlinar Tomaž naglo; zakaj on je bil tistikrat kupil v trgu osla od cigana.

„Kajpada, na sv. Jurja dan, v vaš trg, pred sedmimi leti!“

„O, o! Tedaj sem pa jaz kupil osla od tistega cigana!...“

„Tako je, ti si me kupil in pri tebi sem ostal celih sedem let. Kako se mi je godilo v tem času, veš. Danes pa je napočila ura rešenja...“

Tako je pravil zviti uzmovič, čestiti kapucin pater Celestin. Lahkoverni Tomaž je vse to — kajpak — sveto verjel. Niti na kraj pameti mu ne pride, da bi le nekoliko podvomil nad to čudovito dogodbo in se vprašal; „Pa je vse to res ali ne? Saj to je vendarle prečudno!“ Naka, nič ni podvomil in nič se ni vprašal tako; zakaj on je tem rajši verjel, čim čudovitejša se mu je zdela kaka reč; in dogodba o patru Celestinu se mu je zdela nad vse čudovita; zato pa je kar slepo vse verjel, kar je slišal...

Na kaj vse je veroval Tomaž!

Ko je pater že obmolknil, je Tomaž še vedno z odprtimi ušesi in izbuljenimi očmi zijal in strmel vanj. Čudna dogodba ga je tako prevzela, da je bil ves iz sebe in kar plesalo mu je vse pred očmi. A ko se polagoma umiri in zave, kje je, se domisli, kako grdo je ravnal s patrom kapucinom, svojim živinčetom. Poklekne tedaj sredi ceste pred čestitega moža ter ga med jokom in stokom prosi odpuščanja, ker ga je tolikrat kot svoje živinče po nepotrebnem pretepaval in suval sirovo pod rebra ter mu pokladal le najslabšo krmo. A dobri pater kapucin ga vzdigne, rekoč: „Vse je pozabljeno, kar je bilo! Lej, udarci so bili šteti in toliko prej sem doslužil svojo kazen. Midva ostaneva prijatelja; samo reci zdaj, naj grem v samostan, da sem odvezan.“

„Čestiti gospod pater, le pojdite, le pojdite v imenu božjem, kamor drago, in še enkrat vas prosim, brez zamere, odpustite mi in molite zame! . . .“

„Gotovo da!“ prikima pater, mu seže prijazno v roko ter se poda nazaj po cesti v „samostan“. Tomaž je gledal s solzami v očeh za njim, dokler mu ne izgine za ovinkom izpred oči. „Oh, ko bi človek vedel, saj bi bil drugače ravnal z oslom; a kdo bi pa mislil, da je moj osel zakleti kapucin pater Celestin!“ reče mehko in odrine z vozom domov. Pater Celestin pa zavije pri ovinku v gozd. V gozdu vrže kuto s

sebe, in zdaj ni bilo več čestitega gospoda patra Celestina! Zviti postopač, ki je tako na lepem opeharil ubogega in lahkovernega mlinarja Tomaža za osla, poveže kapucinsko kuto v culo in se poda k tovarišu v brlog sredi gozda.

Žena je na pragu stala, ko je zapeljal mlinar samotež voz pred vežo. „Kje pa imaš osla?“ vpraša. Mož ji natančno vse razodene, kakor se je bilo dogodilo.

„Ovbe, ovbe, da je tako, da se je moralo ravno pri nas kaj takega dogoditi!“ je tarnala mlinarica in zmajevala z glavo. Nato pa zavpije v veliki skrbi in z veliko žalostjo: „Tomaž, Tomaž! Pa kje dobiva zdaj drugega osla? Tega si plačal z mojo doto, a zdaj dote ni več, drugega denarja pa tudi ni pri hiši! Ovbe, ovbe, Tomaž, kaj bo pa zdaj? . . .“

V resnici, Tomaž ni tako daleč mislil; ves je tičal pod vtiskom čudovite zgodbe, ki se je dogodila nad njegovim oslom. A zdaj so mu padle mreže z očesa in je naenkrat izpregledal: osla ni in kupiti drugega ni s čim, kaj bo pa zdaj! Zaskrbelo ga je grozno. Prijel se je za glavo, in dosti ni manjkalo, da ni od žalosti in bridkosti, ki je naenkrat napolnila njegovo srce, zatulil na ves glas. Vedel je predobro, da je le najemnik tega mlina in da komaj zasluži za sol in tobak in potrebni živež zase, za ženo in otroke, kaj še da bi se podal na pot in si

kupil drugega osla ... Vedel je predobro to, zato ga je grozno zaskrbelo, in ta skrb ga je tiščala z vso težo k tlom. In popraskal se je za ušesi in zavpil v veliki žalosti: „Osla ni, denarja ni, hencaj, stara, kaj bo pa zdaj! ...“

Stara je pokašljala in rekla: „Če bo Bog odpustil, ker se je oslu tako hudo godilo pri nas — saj veš, kako si časih klestil in mazal ubogo paro brez potrebe — potem smeva še upati, da dobiva kdaj osla tako ali tako.“

„Nič se ne boj! Je bilo že tako usojeno, da se je slabo godilo oslu; lej, je pa pater kapucin prej doslužil kazen in je bil tako prej rešen. — Pa povej mi, kako misliš, kje bova dobila osla?“

In mlinarica, ki je nobena nezgoda ni tako potrla, da bi ji zatemnel še zadnji žarek upanja in je našla se vselej pot iz vsakojakega težkega in mučnega položaja, odgovori potrtemu svojemu možu: „Nesreča je naju res doletela, tega se ne da tajiti, ali kaj zato! Lej, jutri je semenj. Na semenj greva v trg, in — kaj bi razlagala — bova že naletela kako na takega „osla“, ki bo nama prodal živinče na upanje.“

Te besede so potrtega in obupanega Tomaža oživele. Zrasel mu je nov pogum. In dal ji je odgovor: „Prav govoriš, modra žena; nate se zanesem, ker vem, da vse prav storiš, kar ukreneš.“

„In ko bi drugače ne bilo mogoče priti do osla,“ pristavi še žena, „ko bi drugače ne bilo mogoče, pravim, pa stopiva jutri v samostan in poprosiva patra Celestina, da nama toliko utрпи ali kako drugače pripomore, da si kupiva zopet osla.“

„Tako je, prav govoriš, k patru Celestinu bova stopila, če ne bo drugače,“ reče zdaj oveseljeni mlinar Tomaž. „K patru Celestinu bova stopila, če drugače ne dobiva osla.“

In dogovorila sta se, da na vsak način gresta takoj drugi dan v trg na semenj.

Drugo jutro sta se na vse zgodaj odpravila naša znanca v trg. Na semnju ogledujeta živino, kakor da bi stotake tiščala pod palcem, pa oba skupaj še cele šestice starega denarja nista zmogla. Zdaj se ustavita pred oslom, ki je bil docela podoben njunemu sivcu. Celo možakar, ki je držal osla na uzdi, se je zdel Tomažu podoben patru Celestinu. Stara reče: „Ljubi moj mož, odpri oči in poglej dobro: ali ni to najin osel?“

„Imej vendar pamet, stara, to ni mogoče!“ odgovori Tomaž, dasi se je njemu samemu dozdevalo, da bi res tako utegnili biti. A ko le natančneje ogledujeta žival, se naposled žena popolnoma prepriča, da je to njun osel. In ko pogleda mlinar še usnjato uzdo in zazna, da je njegova — saj je natančno videl začetne črke svojega imena na nji zaznamovane, ki jih je

bil še rajnki sedlar Jureš udelal vanjo z rdečim jermencem — je bil tudi on docela uverjen, da ima svojega osla pred seboj; reče tedaj ženi, tako reče: „Stara, resnično ti povem, to je najin osel. — Viš, tak je ta pater Celestin: komaj se je oprostil oslovske podobe in postave, je že spet moral vanjo zlesti; sam Bog v nebesih ve, kako hudo se je zopet pregrešil v samostanu!...“

Mlinarica naredi sveti križ, Tomaž pa stopi zdaj čisto k oslu, ga prime za gobec ter zatrobi v dolgi uhelj oslovski: „Čestiti gospod, povejte no, kaj ste pa spet zaongavili, da vas je moral Bog iznova tako hudo kaznovati?“

Oslu ni delo dobro, da je vpil mlinar v njegovo uho; zato je zmajeval z glavo in se branil češ: ne, ne; mlinar Tomaž, ne, ne tuli v uho! Babjeverni Tomaž pa si je mislil: „Aha, pritrditi ga je sram, zato odkimava.“ In gre in še enkrat zatrobi oslu na uho: „Čestiti gospod, kar po pravici povejte, kak grozno velik greh ste spet storili, da vas je Bog iznova tako hudo kaznoval?“ Oslu seveda tudi zdaj ni bilo všeč to tuljenje na uho in tudi zdaj se je branil in odkimaval z glavo. Pa stopi mlinar k ženi in ji reče: „Ga vidiš, kako ti odkimava in taji... Pa jaz mu ne verjamem nič!“

Tista dva potepuha, ki sta osla prodajala, sta se namuzala in si pomežikavala in komaj zadržavala smeh; mlinarica pa se tedaj ojunači

in vpraša tistega, ki je držal osla na uzdi: „Boter, siromaka sva, ali bi nama ne prodali osla na upanje?“

„Le za gotov denar, tetka, drugače ne, sva midva tudi siromaka,“ je odgovoril potepuh. In ko se le ni dal pregovoriti, je vprašala mlinarica dalje: „Pa kje ste kupili tega osla, kje boter?“

„Od cigana danes navsezgodaj, tetka!“

„Kaj ne, za samostanskim zidom?“ je posegel v besedo Tomaž.

„Da, za samostanskim zidom, od cigana, danes navsezgodaj!“

„Stara, saj sem ti rekel, da se je moral spet hudo pregrešiti; tak je ta pater Celestin!“ je zašepetal Tomaž ženi, in nato sta odkorakala naša znanca daljo po semnju. „Pa ne, ko bi mi vse to naredile čarovnice . . .“ se je čisto nalahko oglašalo v Tomaževi glavi; zakaj tudi glas potepuhov se mu je zdel tak kakor patra Celestina. A o tem ni bleknil svoji stari, to je obdržal iz previdnosti sam zase; pa tudi sam si je izbijal take misli iz glave. „Saj to je nemogoče!“

Pa se primeri, da naletita na trgu na gospoda župnika od fare. Mlinarica, zgovorno babšče, brž potoži svoje gorje svojemu dušnemu pastirju z vljudno prošnjo za pomoč.

Duhovni gospod ni vedel, ali bi se smejal ali pomiloval uboga zakonska, ko je zvedel vse,

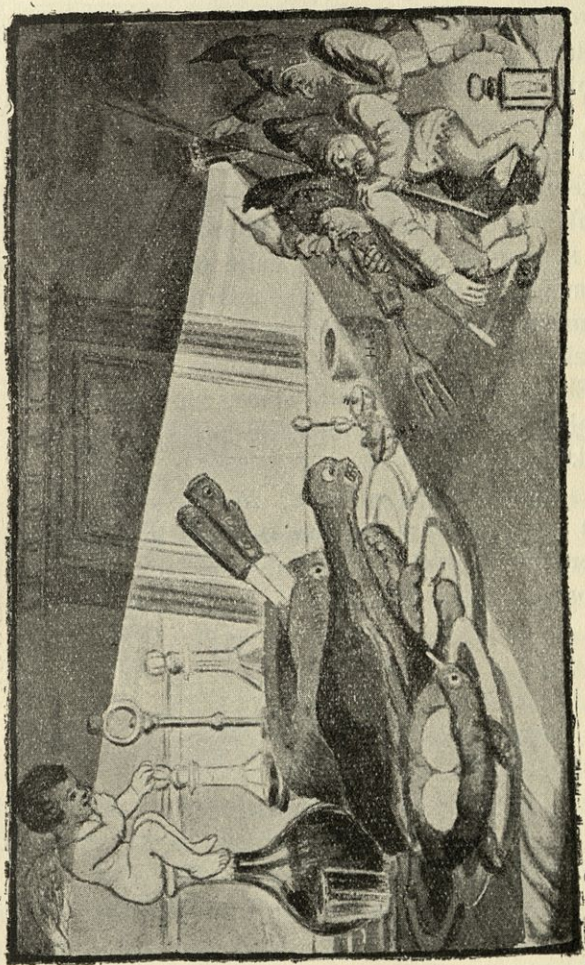
Tomaž — dvomljivec.

kar se je bilo dogodilo z oslom. Povrtal je s prstom Tomažu tam, kjer bi imela pamet biti, rekoč: „Ti lahkoverni mlinar Tomaž, kaj se ti še ni zasvetilo v buči, da je vse to sleparija? . . .“ Tomaž je gledal v tla in ni zinil nato nobene besede.

„Oh, gospod, pomagajte!“ je zajecala mlinarica. — „Upam, da se bo dalo še pomagati. Povejta mi naglo, kje sta potepuha z oslom?“

„Gospod, precej ob poti, ne morete izgrešiti; in tudi nápak ne boste naleteli, zakaj edini osel je najin sivec danes na semnju,“ je odgovorila zopet mlinarica. — „Je že dobro! Počakajta me na tem mestu. Preden poteče ena ura, bo že osel v vajinih rokah.“

Kaj bi pravil dalje, saj veste: Potepuha so uklenili in izročili pravici. Ker je prvi tat precej obstal in nato tudi drugi ni tajil, sta dobila naša zakonska, še preden je ura potekla, osla nazaj. To si lahko mislimo, kako je oštevala mlinarica svojega moža, ko sta gnala oslička domov. A Tomaš je molčal; zakaj vedel je predobro, da zasluži . . . Pomislite, ljudje božji, tega lahkovernega Tomaža: Še pred sodiščem je vpil in zatrjeval, da se je bilo res vse tako zgodilo, kakor on pripoveduje, brez sleparstva, in da krivico delajo poštenima tujcema, ki so ju uklenili. Šele ko se je moral „pošteni tujec“ preobleči na sodnikovo povelje v kapucina, patra Celestina, je spoznal Tomaž

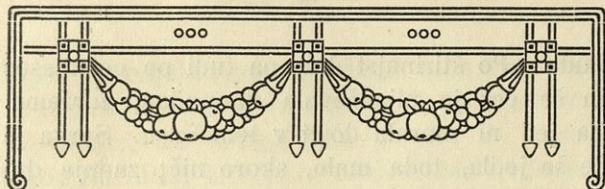

Tomaž ni več verjel na kaj takega!

svojo zaslepljenost. Tedaj pa je zarjovel in se udaril po glavi in zavpil z glasom, polnim samo-obtožbe in kesanja: „O jaz osel! . . .“ Oštevala je torej mlinarica domov grede svojega moža po pravici, a on je molčal in razmišljal, da utegne imeti res preveč vere, prazne vere, kakor mu je očital gospod župnik. In sklenil je v svojem srcu, da odslej dalje ne bo nikoli več stavil vere na take prazne marne. Ej, nesreča izmodri človeka! Mlinarica je še vedno brusila jezik. Ji pa reče mlinar Tomaž, tako ji reče: „Eh, nehaj že enkrat, stara, za božjo voljo! Lej, saj me čaka pridiga še pri gospodu župniku.“

Stara je res utihnila; menda si je mislila, da ne bo imel poslej njen mož več toliko prazne vere in torej ne bo več neverni, ampak verni Tomaž.

Mojca iz Žabje luže.

Zgodba iz življenja.

lišite, tista Mojca iz Žabje luže, če ste jo poznali — tista pohabljenka: na desno nogo je šepala, z levim očesom je škilila in kdove, kako spakodrana je še bila, to vem, da je bila tudi grbasta; torej tista Mojca je bila, pomislite ljudje božji — pijanka. Žganje je pila; ho-hoj, pa še kako rada! Sambogsigavedi, kdaj in kje se ga je bila le navadila!

O, pa ni bila to navadna pijanka. Tako-le vsako leto parkrat si ga je bila privoščila prav pošteno, čez vse mere; le parkrat v letu je

ančevala, ali kakor so se ljudje norčevali, „vozila barko“. Toda takrat, takrat je bilo

hudo! Po štirinajst dni, pa tudi po cel mesec in še čez je pijančevala dannadan, zdržema. Za jed ni marala dosti v tem času. Sprva je že še jedla, toda malo, skoro nič; zadnje dni svojega pijančevanja pa kar nič. In slišite, naposled se ji je ustavila tudi pijača; res, tudi pijača, priljubljeni frakeljček! Takrat ga pa ni smela ni kapljice več; obrnil bi se ji bil želodec ter jo zadušil in zadavil, ako bi ne odnehala. Prav nič več ga ni mogla, ni kapljice več. „Bû-uuu!“ je zabôkala Mojca, če ga je le zagledala; žganjski duh jo je pa kar stresel. Slaba je bila tedaj uboga Mojca, vsak piš bi jo bil podrl. Takrat se ji je zgrozila natura, vsa njena življenska moč, in se ustavila. Odpovedal ji je želodec, roke, noge, vse. Morala je v postelj. Bila je komaj še malo živa; v večji meri se ni zavedala življenja kot gosenica; včasih še toliko ne; živela je v svoji otrpnjenosti topo, brez zavesti kot kopriva za svinjakom. Šele polagoma, v nekaj dneh, je začutila v sebi boj svoje življenske sile z — alkoholom. Kdo bo zmagal? Ali podleže moč njenega življenja? Potem umrje Mojca, to je gotovo. — Glejte, njena življenska moč, njena natura zmaguje: žganje mora iz telesa. Ha, še bo okrevala Mojca; želodec ji bo jel zopet po malem delovati; roke, noge in ves život bo dobival čimdalje več moči; poglela bo še kakih sedem dni, potem bo pa vstala in kmalu bo

zopet opravljala svoje vsakdanje reči. Prebolela bo takrat Mojca svojo bolezen — svojo „barko“!

Glejte, do tistega leta je bilo še vedno tako: Na nitki, lasu je že viselo njeno življenje; pa kopriva ne pozebe, pravijo; res, Mojca je še vedno okrevala.

In kdor jo je videl po ozdravljenju, strmel je in ni verjel, da je to tista ostudna pijanka. Ko so petelini peli in je cerkvenik zvonil dan, že je bila Mojca na nogah. Nobenega počitka ni zdaj poznala. Marljivo in vestno je delala ves božji dan. Neprenehoma so ji gibale roke; in skakala je zdaj sem, zdaj tja, naglo ko veverica. Opoldne, ko je bila sama, se je komaj toliko oddahnila, da je mogla povžiti skromno svoje kosilce: par krompirjev v obličah s kislim mlekom, ali pa skorjico kruha s surovim kislim zeljem ali celo s samo — vodo. Možu pa, ki je hodil v tovarno in je čez poldne kar tam ostajal, je zavila v popir klobaso ali po več v trdo kuhanih jajc, včasih celo pečeno pišče; poleg dobršnega kosa kruha ter piskreca fižola, popópranega, s čebulo, z oljem in octom, ki je bilo njegovo vsakdanje kosilo in ga je zjutraj kar sam jemal s seboj, je imel torej še vedno dober in izdaten prigrizek povrhu. In ta postrežba njegove skrbne Mojce je kolikortoliko blažila nasprotje med njim in njo, kadar je prišel nje čas in je vozila barko... Dobro je vedel mož, da mu streže Mojca res na vse

pretege skrbno in vestno; bolj bi mu ne mogla nobena druga, to je več kot gotovo; pritrgavala si je takorekoč od svojih ust, samo da je njemu dala; le zanj je delala in živela. Žene so splošno govorile, da bi mu tako ne stregla nobena več. In to mu je dobro delo, to ga je priklepalo na bajto, ki jo je bil z Mojco vred priženil. — Samo opoldne se je bila torej Mojca nekoliko oddahnila, toliko da je povžila svoje borno kosilce, potem pa je zopet prišla za delo. Kakor da bi gade pobijala, tako je hitela; in tako lepo ji je šlo vse od rok, da jo je bilo kar veselje gledati pri delu. Odnehala pa ni do pozne noči. O, večernica je že dolge svetila, mož je že smrčal ko polh, takrat je šele ona dejala delo iz rok, molila in legla k počitku. Res, bolj pridne ni bilo od Mojce; zastonj bi jo iskali daleč naokoli. Menda je hotela prehiteti in popraviti zdaj vse, kar je bila prej zamudila in zagrešila.

O, pa ji nihče ni smel spomniti, da je bila prej takó, no takó . . . da je vozila barko . . . ne nje mož, ne kdo drug. Če je n. pr. na vasi kak mlekozobi nebodigatreba izbleknil o tem le besedico, kar vrgla je Mojca delo iz rok, popustila vse in zbežala domov; doma pa se je zaklenila in cel teden je ni bilo na spregled, celo pa ne na vas. In kadar je bila zdrava: za ves svet ne bi bila marala izpiti niti za požirek žganja! Če ji je kdo ponujal piti, rekoč: „Mojca, ná, pit pojdi!“ je odgo-

vorila navadno tako: „Prismodè, ne veš, da je žganje strup? O, je, je strup žganje, pa še hud, ti rečem, hujši kot od vseh gadov skupaj. Jaz vem, da je; zato ga pa rajši zlijem na tla, kakor pa po grlu. Hej, trava se posuši, če bi ji prilival z žganjem; ha, če kane le kapljica tega strašnega strupa nanjo, tak ovne in jo požge: ti si pa tak norec, da greš in vlivaš váse ta peklenski ogenj! O, boš že še spoznal, da je resnica to, kar ti govore moja usta; Bog daj, da ne prepozno!“ — Tako je torej Mojca navadno odgovarjala in učila, kadar jo je kdo klical pit. Kdor ni po teh besedah odnehal in ji je še ponujal žganje, mu je reka: „Ne bodi no nor, saj veš, da ga ne pijem! A pusti tudi ti pri miru ogenj, da te ne osmodi še prej, kot si misliš.“ — Ako pa še zdaj ni dal miru in je le še silil z žganjem v njo, temu pak je zbežala domov brez besede; o pred frakljem je imela strah, večji strah, kakor pred samim strupenim gadom. Če se pa drugače ni mogla ubraniti Mojca te nagnusne peklenske čobodre, se je pa nalašč potajila ter vzela v roke žganje; toda ni ga nesla k ustom, marveč zlila ga je po tleh, glažek pa vrgla v pijanca. „Beži s hudičem!“ je zavpila strašno, in preden je mogel sitnež nadležni vedeti kaj in kako, se je že izmuznila Mojca iz pijančeve hiše, se poizgubila med sadnim drevjem in jo naglo rezala domov v bajto.

Taka je torej bila Mojca zdržnica — za zgled drugim. A ko je leto minilo, včasih le šest mesecev ali še malo manj, včasih tudi poldrugo leto in še čez, pa je prišel zopet nje čas, ovbe, ovbe! Oj, kako se je bala takrat! Kar trepetala je pred nečem neznanim, ki ima zdajzdaj čeznjo priti. Slutila je, da se ji že bliža pričetek novega padca. Oh, kdor se enkrat žganju vda, je res, kakor da bi se samemu peklensčku zapisal. Ne pusti ga iz krempljev in ne. Tudi Mojce ni izpustil, dasi ga toliko časa ni marala niti pokusiti!

Takrat torej, ko je prišel nje čas, začetek novega padca, je njeno grlo zaželelo tega strupa z neznansko silo, je ona zakoprnela po žganju kakor vjetnik po rešitvi, kakor obsojenec po svobodi. Zdelo se ji je, da mora umreti, ako ne dobi vsaj požirek žganjčka. A ko ga je pokusila, je bilo po nji: neugašena žeja se ji je oglasila, pritajena slast po tem strupu se je vzbudila z nepremagljivo silo; in želodec, grlo, usta, vse, vse v nji je klicalo in vpilo: Žganja, žganja, žganja! Z ubogo Mojco je bilo takrat pri kraju; za žganje bi bila dala vse: zajtrk, kosilo, ležišče, molitev, da, tudi molitev, celo dušo iz telesa, za frakeljc žganja, za en požirek bi jo zapisala samemu Luciferju, ovbe, ovbe! O uboga Mojca, o peklensko žganje!

No, in tisto leto, ko je polomil Hacetovo bajto sneg in se je tisti košati oreh sredi vasi

razkrehnil od vrha do tal, tisto leto torej je bila uboga Mojca zadnjič takó, no takó; takrat je ona poslednikrat vozila barko . . .

Takrat ga Mojca že dve leti zdržema ni pokusila. Sosedje so govorili: „Glejte, morda se pa le pozdravi.“ Mož je večkrat vzkliknil, ko se je vračal iz tvornice in je bilo doma vse v redu: „Hvala Bogu, še je dobra, morda pa bo res odvrnjeno, kar ima čeznjo priti.“ In

ona, Mojca? Vesela je bila, da je kar od tal peskakovala, kakor otrok, kadar dobi nov kloboček, pisano ruto ali rdeč pipec s semnja. In polna veselja je govorila hvaležno in vdano: „Oj, zdaj pa ne bo več takó, no takó . . . saj veste . . . O, hvala Bogu!“

Toda kralj alkohol je nasilen, on zahteva žrtev!

Oh, nastopil je zopet Mojcin čas, po dveh dolgih letih, da je bila slaba in se ji je vzbudila nepremagljiva žeja, nepremagljiva sla po

žganju. Menda ima že hudoba svoje pomagače na zemlji, da premotijo ljudi in jih uvedejo v zablóde, kadar so slabi. Tak hudirjev pomočnik je bil gotovo tisti zagovedni pijanec Ahèc. Vidite, tisti ga ji je bil ponudil v času, ko je bila ona slaba. Dva dni prej je še zbežala iz hiše, kjer je videla na mizi žganje. Oštirju je zbila iz rok veliko steklenico; padla je na tla in se razletela na sto koscev; drago je morala plačati Mojca steklenico in žganje, a je bila vesela, da se ga je le ubranila. Glejte, tudi Ahcu, ki ji je bil ponudil žganje, je hotela zbiti frakelj iz rok. Že je vzdignila roko, toda zdajci ji je zablestelo žganje v posodi; oj, in ko je to videla, ji je kar zavrela kri po žilah. Vedela je dobro, kaj to pomeni. Pretreslo jo je. Toda še se je premagala. In ko bi bila takrat zbežala domov, morda bi se ne bilo zgodilo, kar se je potem moralo zgoditi. Ali ona je hotela še več: izbiti pijancu nemarnemu frakelj iz rok, kakor pred dvema dnevoma veliko steklenico oštirju. Planila je torej po fraklju. Glejte! Izbila ga mu ni, ampak iztrgala iz rok; no, in zdaj bo storila po stari navadi: žganje bo izlila po tleh, posodico bo pa vrgla Ahcu naravnost v obraz, saj drugega res ne zasluži grdoba. Toda, Mojca, Mojca, za božjo voljo?! Ah, ah! Ko je držala njena roka frakelj in so zagledale njene oči blesteče žganje v posodici, pa, pa ni šlo več, da bi ga bila izlila po tleh, da bi bila vrgla posodo

v Ahca. Oh, njen čas je bil tedaj, ona je bila slaba, takó slaba . . . Joj, že je nagnila, že pije zopet strup Mojca! O, jerum, jerum! . . . Zdaj je prišlo čeznjo, pred čemer se je tako bala; zdaj bo klel mož, sosedje se mu bodo posmehovali izza vogla, vaška otročad, nagajiva in neugnana, pa se bo kar naravnost norčevala iz nje in njega. Ovbe, ovbe! . . .

Ko je izpila Mojca, kar je bilo v Ahčevem fraklju, je bilo ravno tako, kakor bi kdo vtaknil v suho slamnato streho gorečo žveplenko: vzneta strast do žganja se je vnela po vsem njenem telesu; zagorela je po želodcu, grlu, v ustih . . . dosegla je višek v vsej svoji grozoti in slepoti! Samo gorelo, vrelo in kipelo je v ubogi Mojci. V prvem hipu je kar hlastala Mojca okoli sebe in še koprnela po žganju in še in še. A ko se je zavedla, kaj je storila, je strašno zatulila. Vedela je, kaj jo čaka zdaj. Divje je pogledala nemarnega Ahcà, ki se ji je pijan režal in pomežikaval s krvavimi očmi . . .

Čez nekaj ur pa je šlo že po starem. Vedna žeja. Strpeti ni mogla, da bi ga ne bila pila. Kakor da bi jo bil stekel pes popadel, je hodila okoli plašna in prepadena, z veliko rano v srcu; klavrno in boječe, a z veliko vnemo in vztrajnostjo je iskala zdravila — žganjčka, ki jo ozdravi vseh bolezni . . . Ljudje so govorili: „Štirinajst dni, cel mesec ali še dalj jo bo držalo; o, kadar človeka ‚pijana bolezen‘ prime,

je res bogpomagaj; ne izpusti ga iz kremljev, da je res joj: škoda no Mojce!“

Mož je takoj vedel, kaj je z ženo, da ga zopet lucka. Silno je bil žalosten. A otresel se je kmalu vse žalosti in nastopil resno proti ženi. Je rekel, da ga ne sme več piti, a ga je še kar naprej. Je bil pa hud, je vzel palico v roko, da bi jo bil naklestil, a ga je prosila: „Nikar, prizanesi, ga ne bom več!“ ji je pa prizanesel. Res je mislila Mojca, da ga ne bo več; a kaj, ko je bila tako zelo žejna, da ni mogla strpeti, da bi ga ne bila pila. Je pa šla in prosila moža, naj ji kupi malo žganja, a mož je rekel, da ga ne bo, saj je lahko brez njega, tudi on ga ne pije. Je šla pa ga še bolj prosila, naj ga ji kupi. Je pa rekel: „Beži, beži, baba, kaj ga boš pila, saj tega ni treba! Bodi pametna, saj veš, da žganja ne bom kupoval.“ In ga ji res ni kupil. Pa Mojca še ni cdnehala. Šla je zopet k njemu ter ga prosila in prosila, pa ga ni preprosila; zakaj on je bil to pot neizproslen in trd ko kamen; še poslušati je ni več maral. Skušala je zdaj Mojca, da bi ga ne pila, a ni mogla dolgo strpeti brez njega. Pa da bi ne bil mož hud, ga je pila poslej skrivaj.

Kuhala je kavo in ga devala vmes. Toda mož je imel dober nos in je precej zaduhal. O, kako je bil hud! Poslej ni smela več kuhati kave. Je pa kuhala mleko odzdajnaprej za zajtrk ter vlivala — med mleko žganje. Mož je

globoko dihnil in zavihal nos; potlej pa prijel Mojco in jo peljal v drvarnico; tam ji je pokazal debel oklešček ter ji ostro zažugal; nič več ni smela kuhati mleka. Je pa napravljala poslej prežgano juho za zajtrk; oj, pa tudi v prežganko si je vlivala žganje. Mož je bil strašno hud; vzel je v roke oklešček, tisti debeli iz drvarnice, in začel otepati svojo Mojco. Šele ko mu je zatrdno obljubila, da ga ne bo nikoli več pila, se je potolažil in vrgel oklešček proč. Oh, pa tudi oklešček ni pomagal. Je bil pač njen čas in takrat sirota ni mogla živeti brez žganja, pa je amen. Samo malo ga je pokusila; oh, pa je bilo tako dobro, da ga je morala še malo in potlej še in še. In ko je odšel mož v tovarno, je nastopila Mojca žalostno pot iz bajte v krčmo in iz krčme v bajto ...

Ko se je vrnil zvečer mož iz tovarne, ni našel žene doma, pač pa cel nered in zmešnjavo. Pospravila še ni Mojca; po klopeh, stoli, postelji so ležale cunje; od zajtrka so še stale nepomite skledе in lonci na ognjišču. Opoldne si ni kuhala nič, tega mu ni bilo treba ugibati. In na večerjo tudi ni nič mislila, to je uvidel takoj; hô, še zanj ni pripravila jedi! Odpre omarico. Žgoč in rezek duh po razlitem žganju mu udari v nos. „Tako je zopet — barko vozi!“ je izustil mož topo, se ugriznil v ustnico, zaloputnil jezno omarico, hišne in vežne duri ter odšel v noč, morda po svojo ženo, po ubogo Mojco ...

Na sredi vasi se ustavi njegov korak. Na uho mu počí norčavo vpitje, smeh in krohot, vines pa brezizrazno, topo momljanje pijanke. Stori še nekaj stopinj, dasi se mu noga ustavlja in mu kliče njegov ponos: Nazaj! Kar zagleda sprevid: brezumneži norčavi so spremljali pijano babo v bajto in počenjali razne burke. Bila je njegova žena, Mojca, kdo drugi! „Grja od vruga je pijana baba,“ je viknil mož z opravičenim srdom in gnusom v srcu, zaškrtal z zobmi, pljunil nevšečno na tla, se okrenil ter naglo odkorakal na drugi konec vasi — v krčmo pit in pit in pit... Gugajoča se Mojca je s hropečim glasom vpila za njim, naj počaka in je nikar ne zapušča, saj vidi, da je bolna, silno bolna; prosila ga je za božjo voljo, naj se je usmili in ji odpusti; stregla mu bo noč in dan in storila vse po njegovi volji; mož je glava, zato pa tudi ukazuje; klicala je za njim s solzavim glasom, da rada da kri in življenje zanj. Toda on je ni poslušal; bilo ga je sram; pospešil je korake; kmalu je izginil Mojci izpred oči; njenih besedi niti slišal ni vseh. Mojca je vsa obupana sedla na kamen in milo jokala. Klicala je moža nazaj, prosila ga zopet in zopet, naj se vrne: ona je bolna, silno bolna; ali kje je bil že tačas mož! In ko je videla, da ga ni nazaj in ga tudi ne bo, je vstala in švedrala dalje za njim, za možem. Oh, mora ga dobiti ter mu razložiti kaj in kako, natanko, brez pri-

krivanja; morda se je usmili, ji odpusti in zopet vzame za svojo; saj žganju hoče dati slovo; nikoli, nikoli več ga ne bo pila! Zašvedrala je torej za njim, pa dolgo se ni mogla držati pokoncu. Kmalu je omahnila in padla. In obležala bi bila na mestu, da se je niso usmilile dobre ženske ter jo dvignile in spravile v bajto. Pa venomer se je cmerila in s solzavim glasom klicala moža nazaj ter govorila, da je bolna, silno bolna . . .

Tako je minil prvi dan, ko je Mojca vozila barko poslednjikrat v svojem življenju.

Drugo jutro je Mojca navsezgodaj vstala. Začutila je grozno, neznosno žejo; najmanj za devet velblodovih želodcev je bila žejna. Oj, kar gorelo je v nji. Strupen, žgoč plamen pijanske bolezni jo je kar dušil. Treba ga je bilo gasiti. In je odprla duri, da bi šla in ga dobila: oh, z žganjem je hotela gasiti ta nesrečni peklenski ogenj! Mojca, Mojca, kaj boš z ognjem ogenj gasila?! Saj si rekla pijancu, ki te je klical pit, tako si rekla: „O, boš že še spoznal . . . Ti si tak norec, da greš in vlivaš peklenski ogenj váse!“ Oj Mojca, zdaj si pa ti taka, da nočeš več spoznati, kaj je prav in kaj ni . . . Ne bodi no nora, da bi šla in vlivala ogenj váse!

Odprla je torej duri, da bi šla po žganje. Pa duri so zaropotale, maček se je prestrašil in poskočil z ognjišča, kjer je lizal nepomito posodo, lonec se je ubil in — mož se je prebudil . . . Pomencal si je oči in pogledal. Mojce

ni bilo več v hiši. Zdajci so zaškripale vežne duri. Precej je vedel, kam drži njena pot. Naglo je poskočil iz postelje, odprl okno in zaklical z zapovedujočim, osornim glasom: „Mojca, nazaj! Prec nazaj, pravim!“

Mojca je kar obstala. Potem pa se je obrnila in vrnila v sobo. Vrnila se je s strahom v sreč in ponižno kakor kužek, kadar se je potepal in ga je poklical gospodar na odgovor, pristopila k možu in čakala, kaj poreče. Ko pa ta le ni rekel ne tako ne tako, se je Mojca osrčila ter prosila moža: „O nikar ne bodi hud, ljubi moj mož! Bolna sem, silno bolna, pa saj bo boljše. Lepo te prosim, samo še en frakljček ga bom, za zdravje, potlej pa nič več, prav nič več. Slišiš, za zdravje, samo eno merico še, oh, usmili se me!“

Silno grdo jo je pogledal mož in tako trdo zarentačil, da je Mojco kar pretreslo. Prav nič več si ni upala prositi in ga nadlegovati. Pa pomislite, prav v tistem trenutku opazi nesrečna Mojca, da moli iz moževe suknje, ki je visela na steni, poln frakeljč žganja. Kar dvigne jo ta pogled in stopi in vzame frakelj iz žepa. Že je odmašila posodo in nastavila k ustom. V tem hipu pa mož strašno zarjove; obenem ji izbije frakelj iz roke; posodica odleti v zid in se razleti, žganje pa brizgne na vse strani po zidu, potlej pa zacurlja v drobnih curkih po steni navzdol. Mojca gleda preplašeno moža in — žganje, ki

je lezlo po zidu na tla. In ta nje preplašeni pogled jo je izdajal, ta nje preplašeni in obenem očitajoči pogled je govoril: „I, kaj pa je tega treba! Ali ga ni škoda? Glej, brez haska moči zid in tla, ki ga prav nič ne potrebujeta; jaz pa sem tako zelo bolna, in za zdravje bi mi bil, a mi ga ne privoščiš kapljice!“ ... Pač je razumel on nje očitajoči pogled, a ta ga je še bolj razjaril. „Pospravi črepinje v kraj!“ je zarohnel, ji obrnil hrbet in odšel vun na sveži, čisti zrak. S pasjo ponižnostjo se je sklonila Mojca in pobirala steklene drobce. Frakljevo dno se ni razbilo; v njem se je lesketalo par kapljic žganjčka; brž ga Mojca hlastno posrka; ali kaj, ko ga je bilo premalo, še do grla ni prišlo! Po zidu so polzele kapljice kot svetle solzice; tudi po tleh so se še poznale. In se je sklonila Mojca in zopet in zopet ter z največjo slastjo lizala in srkala žganjeve solzice vase, z zida, s tal, tudi če ni bilo kapljice, da se je le poznalo, da je še mokro ...

Oh, ali zdaj, zdaj je šele gorelo v nji, zdaj šele je bilo treba gasiti! O, pa z vodo ji ni bilo odpomagano, z mlekom tudi ne, ko bi ga bila tudi imela, celo s kavo ne, ko bi jo tudi bila smela skuhati: samo merica žganja, in vse bolečine bi ji bile minile, ozdravljena bi bila popolnoma. Tako je menila Mojca in sama sebi verjela. In ko je nesla črepinje v kraj, je stopila zopet pred moža ter ga prelepo prosila, naj jo pusti, da ga gre

iskat en frakelj, samo en frakelj, pa bo pozdravljena; ona je silno bolna, in ena merica ji ne more škodovati; kaj še, pozdravi jo brez dvoma! — Mož je bil drugih misli; poslušal je Mojco, uslišal ne. „Glej, da bo kmalu zajtrk na mizi, za to se brigaj, žganje pa pusti vnemar!“ je rekel in zapodil ženo kuhat. — Šla je Mojca; a preden je zakurila in pristavila lonec v peč, prišla ga je prosit v drugo, v tretje . . . oj, celo jutro ga je prosila za eno merico, samo da bo pozdravljena, ona je bolna, silno bolna. Toda mož je bil še vedno trd ko kamen. — Mojca je menila, da mora zdajzdaj umreti, ako ne dobi vsaj merice žganja. Več se ne more premagovati. Pade torej na kolena pred svojega moža, povzdigne roke in ga prosi in prosi toliko časa, da ga naposled res preprosi. „E, pa sama ne boš hodila,“ je rekel mož, ko se ji je vdal. In sta šla oba. Doma je iz loncev kipelo, zajtrk se je prismojil, ogenj je naposled ugasnil. Onadva sta zajtrkovala v krčmi, pa tudi kosila v krčmi in tudi večerjala sta v krčmi. Pa hrana je bila vedno ista: poleg vogala kruha žganje, žganje in žganje . . . Drugi dan ni bilo treba prositi moža za merico žganja: šel je že sam rad v krčmo. In tako se je godilo tudi tretji, četrti dan . . ., cel teden. Hodila sta v krčmo in iz krčme. Zjutraj očitajoče, s povešeno glavo in težkim srcem, zvečer oba vrtoglava in negotovih korakov, a pevajoča in opotekajoča se. Pila sta

kar cel teden. Kadar sta se vračala proti domu, ju je bila vsa cesta polna. Komaj sta prilezla v bajto. Otroci so tekali za njima, se smejali in vpili. Za celo procesijo jih je bilo. „Zdaj je še on začel. O, 14 dni jo bosta že vozila; pa rajše več: tri tedne, cel mesec in še čez,“ so govorili in ugibali ljudje. In vsa vas je govorila: „Ste videli, ste slišali? Tudi on je zdaj začel. Mojca in on, oba vozita topot barko, ha-ha! In kdo ve, kdaj jo bosta izpregla!...“

No izpregla sta jo kmalu, komaj dober teden sta jo vozila.

Na večer sedmega dne je namreč začela druga muzika svirati za ubogo Mojco. Cel večer in celo noč je stokala in tožila, kako silno je bolna. Sprva je tekala po hiši gorindol, legla enkrat na postelj, enkrat za peč, pa ji ni nič odleglo. Nato je lazila s postelje na peč in s peči na posteljo, se grela z gorkimi cunjami, vročo opeko — vse ni nič pomagalo. Šla je na teme, mož ji je kuhal kamelično vodo, črno kavo — nič ji ni bilo bolje. Grozne bolečine je trpela v želodcu, v črevih. Silno jo je peklo. Kar za želodec se je držala. Ni imela že nič moči. Ni mogla ne hoditi, ne ležati. In kar treslo jo je. Po polnoči jo je še silneje prijelo. Tožila je možu: „Meni je tako hudo, mene peče, kakor da bi birtova mati kurili grmado v mojem trebuhu. Uh, uh, peklenski ogenj mi gori po drobovju! Reši me, reši, ljubi moj mož!“ Tako

je tožila uboga Mojca. Od bolečin se je kar zvi-
jala in tulila. Mož ji je stregel, kakor je vedel
in znal. Čutil je, da je tudi on kriv njenih bolečin.
Smilila se mu je zelo uboga Mojca. Kako z ve-
seljem bi bil prevzel nekaj njenih silnih bolečin!
„Tudi vse, samo da bi ona toliko ne trpela;
ložje bi jih prestal jaz kot Mojca,“ je dejal sam
pri sebi in si skrivaj obrisal solzo. Eh, kri ni
voda! Tudi Mojcin mož, navidez trd in neiz-
prosen v gotovih ozirih, je imel mehko, usmi-
ljeno srce; o še premehko; le zakaj ji je dovolil
žganje!?

Proti jutru je pa ubogo Mojco že tako dr-
žalo, da je rekla: „Ježeš, pomagaj mi, če ne,
bom umrla.“ In res, kar vilo jo je strašansko
in mrzel pot ji je stopal na čelo.

„Mojca, ljuba Mojca, hočeš žganja?“ je
vprašal mož.

„Beži s hudičem!“ je odgovorila ona. Pa
kmalu se je zopet oglasila in rekla: „Veš, nekaj
kapljic brinovega cveta na kosčku cukra, to pa
bi me pozdravilo, to pa bi pomagalo.“

„Čakaj, precej stopim ponj, župan ga gotovo
ima,“ se je ponudil mož.

„Oh, jaz te ne bom dočakala, jaz ne bom
sama v bajti, s teboj grem.“

„Kaj boš mogla?“ —

„Bom že kako.“

Res sta šla oba. Mojca se je bolj vlekla kot
hodila.

Župan in sin sta ravno gnoj nosila na nosilih iz hleva. Ko zagledata Mojco in moža na potu k njim, k županovim, se oba ne malo začudita. In dasi nista zinila ne besede, samo spogledala sta se, vendar sta bila oba enih misli: „No, no, kaj ne gresta več v krčmo? Kaj je barka že zasidrana v pristanu, na suhem? Kaj, hm! . . .“ In ko sta prišla bliže Mojca in nje mož — Mojca je bolj drsala in se vlekla za možem kot hodila — ko sta prišla do onih dveh, ki sta gnoj nosila iz hleva, brž ju ustavi sin ter med porednim namežikanjem in smehom reče: „No, kako je kaj? Mojca, a danes še barko voziš?“

„Pusti jo pri miru! Tiho bodi in nikar se ne delaj norca; danes je Mojca sirotka, danes je bolna; pravi celo da bo umrla,“ ga zavrne Mojcin mož in obstane pri županu. Mojca, ki je venomer javkala, ni slišala ne tega ne onega. Tudi ni mogla slišati; drsala in tekla je naravnost v kuhinjo k županovi materi, da bi čimprej dobila zdravila za svoje nestrpne bolečine.

„Se ji je že ustavilo in uprlo žganje, hvala Bogu! Bo, mislim, kmalu dobra,“ je dejal Mojcin mož, ki se je pomudil zunaj.

„Ampak silno je videti zdelana,“ je omenjal župan.

„Kako ne! Saj trpi toliko za to bore žganje, da se Bogu smili. Ako bi samo desetinko tega prestala za Boga, stavim, da bi šla kar gorka

v nebesa. To rečem, da!“ je rekel nato mož. In potlej so se še pogovarjali toinono. Ali hudomušni županov sin je veden napeljeval vodo na svoj mlin in izpraševal, če mislita res že danes izpreči, ali bosta še dalj časa takó, no takó, saj veste, da bosta vozila barko ...

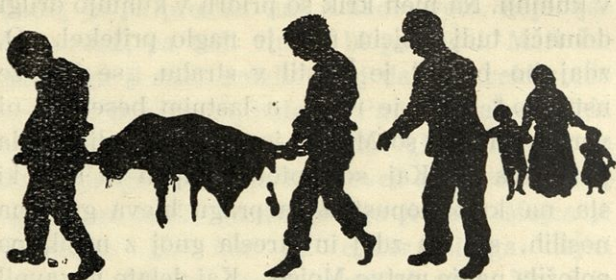
„Oh, mati županja, kako sem bolna,“ je tarnala uboga Mojca in se zvirala v kuhinji; potlej je pa prosila, naj ji dado cveta, najboljše brinovega, pa tudi vinski bi pomagal. Mati županja ga ji niso hoteli takoj dati, so rekli: „Je prehud, boš še bolj bolna.“ Pa ko je tako tiščala Mojca zanj, so ga ji pa dali. „Na cukер ti ga dam, drugače ne, je le preveč strupen in prehud,“ so rekli, preden so ga ji dali. Mojca je pritrdila: „Le kar na cukер mi ga dajte, prosim.“ Glejte, res je pomagal cvet, Mojci je kar odleglo. „Še, še!“ je prosila. Mati županja so ga ji dali še in še. Zdaj je prosila Mojca za požirek čistega cveta, samega cveta brez cukra; „za pol žganjarskega glažka mi ga dajte“. Mati županja se ga ji niso upali dati. „Lej jo, saj te umori, cvet ni za šalo,“ so ji rekli. Ko pa so šli po cukер, da bi ji spet nakapali gor cveta, je Mojca zgrabila steklenico z brinovim cvetom, nagnila in malo kar samega požrla. A s prvim požirkom je že pila — smrt! Kar zatrepetala je, zatulila in se sesedla. Pa še enkrat se je zravнала pokonci — steklenico s cvetom je še vedno držala v roki — odprla usta, da bi zavpila,

a glasu ni bilo več iz nje; potem pa je padla postrani in obmirovala. Še kriknila ni več, ne zahrôpla, samo: puh, puh! se je še zaslišalo iz njenih ust in izpustila je dušo iz sebe, po nji je bilo, bila je mrtva uboga Mojca . . .

Strašno je zavpila županja, vrnivša se s koscem cukra v kuhinjo, ko je zagledala Mojco — s steklenico brinjevega cveta v roki — ležati v kuhinji. Na njen krik so pridrli v kuhinjo drugi domači, tudi Mojcin mož je naglo pritekel. „O, zdaj bo bolje,“ je izustil v strahu, „se ji je že ustavilo.“ Tako je rekel, a lastnim besedam ni verjel. Gledali so Mojco, jo privzdigovali, a bila je mrtva . . . Kaj so hoteli? Župan in sin, ki sta na krik popustila na pragu hleva gnoj na nosilih, sta šla zdaj in stresla gnoj z nosil, pa položila nanje mrtvo Mojco. „Kaj delate je zavpil mož, „zdaj bo bolje, se ji je že ustavilo! . . .“

„O, ustavilo, ustavilo!“ so vzklikali žalostno okoli stoječi in se spogledavali; župan pa je rekel: „V bajto ti jo ponesemo, ne?“ Mož je molče prikimal. In tako je šel žalostni sprevod proti bajti. Na nosilih za gnoj sta nesla župan in njegov sin ubogo Mojco, mož pa je zadaj koleštral in še zdaj mu ni šlo v glavo, da bi bilo res, kar se je že zgodilo. Ko so videli otroci ta žalostni sprevod, so izpraševali preplašeno: „Mama, ata, ali Mojca tudi danes barko vozi?“ In nič niso odgovorili mama, ata, nego pristopili so k žalostnemu sprevodu in takoj so ve-

deli, kaj se je zgodilo. „Mrtva je, mrtva, uboga Mojca; žganje jo je umorilo; molimo za njeno dušo,“ so govorili nato mama, ata in molili so potem vsi skupaj za njeno dušo. „Mrtva je, uboga Mojca, žganje jo je umorilo,“ so tiho šepetali otroci. In v tihi, nerazumljivi grozi so obljubljali v svojem srcu: „Jaz ne bom nikdar pil žganja, da se ne zgodi kdaj z menoj kot s

to ubogo Mojco. Jaz tudi ne, jaz tudi ne, jaz tudi ne! . . .“

V bajti pa je pravil mož: „Se ji je že ustavilo, zdaj bo boljše, hvala Bogu.“ Menil je gotovo, da zdajzdaj odleže Mojci in potlej izpregleda in vstane. „Oh, in stregel ji bom, kakor je ona meni, dokler ne ozdravi,“ si je rekel sam pri sebi. Ali v bajti so jo sosede preoblekle in položile na mrtvaški oder. Mož pa je še cel dan izpraševal! „Slišite, govorite, ali je res umrla? . . .“

* * *

Cerkvenik, mož, prave pameti, je šel vprašat gospoda, naj pokaže, kje da skopljejo rajnci Mojci jamo: ali na blagoslovljeni zemlji, ali v kotu za samomorilce, tam kjer rastejo koprive in trnje? „I, saj se vendar ni obesila ali skočila v vodo!“ se je začudil gospod župnik. Cerkvenik pa je odgovoril; „Tega ne, ali sama se je pa vendar-le umorila. Vi sami ste pridigovali: žganje je strup! No, vidite, s tem strupom se je končala Mojca: zastrupila se je z žganjem! In jaz mislim, da to ni nič manjši greh, kot oni, če se obesi ali skoči v vodo, še rajši večji! A ko bi tisti, ki si zadrgne vrv za vrat, imel le še toliko časa, da bi si jo še oddrgnil in se mogel rešiti: o kako bi vekomaj Boga hvalil in brez dvoma bi živel dalje spodobno in pošteno, da bi nemara nazadnje še svetnik postal. In pijanec, ki se zastruplja z žganjem: o, kolikrat bi lahko, ako bi ga bila resna volja, strgal vezi, s katerimi je zvezan s tem peklenskim strupom, in jih vrgel proč ter delal pokoro; pa ne in ne! Še vedno hujše se opija, še vedno tesneje se veže z žganjem, dokler naposled ne obnemore in ne zaguzne kar nenadoma kot ta Mojca. O, da bi ljudje že enkrat spoznali, da se sami morijo z nesrečnim žganjem!“

Tako je govoril cerkvenik. Gospod župnik je žalostno prikimal: „Oh, kako prav govoriš!“ si je rekel v srcu. Odredil pa je vendar-le, da se pokoplje Mojca v vrsti dalje, torej v blagoslovljeno zemljo.

Cerkvenik je storil po ukazu, a zmajeval vendar-le z glavo. Ni mogel pojmiti in ne, da je špirit, zoper katerega gospod župnik tolikrat razbija na prižnici, tako magočen vladar, da se mu mora klanjati vse, celo modri duhovni gospod sam. „Uh,“ se je jezil, „če kdo skoči v vodo in se je napije do smrti: še doma ga ne marajo imeti na parah, kar v mrtvašnico z njim! Kdor pa gre h krčmarju in plača tam špiritov strup z denarjem, zdravjem in življenjem, ko se ga navleče, da obnemore in zaspi za vselej: no, za takega pa se bero maše in pokopan je v blagoslovljeno zemljo. Ali je to pravica? Ovbe, ovbe, to že ni pravica! Kdor se s špiritom ukonča, se je sam umoril, torej je samomorilec. Zato pa, ali vse v kot, v neblagoslovljeno zemljo: one, ki se končajo z vodo, in tiste, ki se s špiritom, ali pa nobenega! Za vse enaka pravica! Zakaj bi imel ravno špirit take pravice celo na pokopališču! Ho, zato menda ne odnehajo ljudje s tem strupom in se opajajo ž njim kar naprej. Saj vidijo, da oni, ki se vtopi v alkoholu, je le še boljši kristjan od onega, ki pogine v vodi.“

* * *

Tudi mladi in za vse dobro vneti učitelj Rudolf je šel kropit ubogo Mojco in molit za mir in pokoj njeni duši. Tužno in bridko mu je bilo pri srcu, ko je razmišljal, kako nekateri ljudje umirajo: nekaj dni so takó, nó takó:

barko vozijo; kar naenkrat pa neso tega ali onega, Boštjana ali Grogeljčka ali kakor mu je že ime, mrtvega domov; morda na nosilih, ki se jih drži še gnoj, kakor na priliko nesrečno Mojco. Trdno je bil prepričan učitelj Rudolf, da se bo v očigled nesrečne Mojcline smrti vsaj pol fare izpreobrnilo in dalo slovo nesrečnemu žganjepitju. A ko se je vračal domov, komaj je bil za streljaj oddaljen od bajte, kjer je ležala uboga Mojca na parah, pa je zaslišal tak-le pogovor:

„Ho-hoj, Jekulja, si že slišal: Mojca je zaguznila, Mojca, ki je vozila barko, saj veš,“ je klical sosedov Luka Jekulji, ki je prihajal s planin.

„Jo-jo! Ravnokar sem zvedel. To jo je naglo vzelo to Mojco! Komaj teden dni je štramala, pa je izdihnila,“ je odgovoril Jekulja.

„Ampak, Jekulja, zvečer le pridi, pojdemo skupaj čut k mrliču. Veš, rajnke Mojce mož ne skopari, posebno kadar ga ima že malo v glavi; no, danes je natrkan še od včeraj; ho-hoj, ga bomo pili, da bo vse od mize teklo!“

„Pridem, pridem, i seveda, pa še rad! Hentaj, se mi bo prileglo nekoliko požirkov žganjčka; slišiš, cel teden, kar sem bil na planini, ga še pokusil nisem; buzaróna, čutara se mi je ubila kar na lepem koj prvi dan, ko sem gor prišel potlej pa pij, če imaš kaj!“

„Tak' le pridi, na vse pretege ga bomo potegnili; mora se vedeti, kdo leži na parah!“

Dovolj je slišal učitelj Rudolf. Prijel se je za glavo. Kar vrelo mu je po možganih. In govoril je sam s seboj take-le besede: „Vidi jo, kaj se je zgodilo, pa jim ni mar, da bi odnehali! Celo sosed Luka se ne bo poboljšal, kaj šele vsa vas, cela fara! Je že tako: ko bo že umiral pijanec, pa bo še govoril z željo v srcu: Smrt počakaj, še pol glažka ga bom! Taki so vsi pijanci!“ In potem je vzkliknil: „Rešeniki, prikažite se in rešite te siromake, glejte poginjajo!“

S potr tim srcem je došel učitelj Rudolf na svoje stanovanje. Zaklenil se je in zamislil. Na mizi mu je ležala vzprejemnica v „Družbo treznosti“.

„O dobri možje, ki ste napovedali boj kralju alkoholu, pozdravljeni! Vi ste rešeniki teh betžnikov, ki umirajo kot Mojca, Boštjan ali Grogeljček in kakor jim je že ime. Vi ste osvoboditelji vseh onih Mojc, Boštjanov in Grogeljčkov ali kakor jim je že ime, ki ječe v sponah kralja alkohola in so jim verige že druga natura, del njihovega življenja! Vi ste rešitelji vseh onih, katerim je sekira že na korenino nastavljena. Vi ste varuhi onih, o katerih veljajo besede: Vina in močne pijače ne bodo pili. Vi ste rešitelji domovine pred alkoholno kugo! Zato: pozdravljeni, pogumni možje in rešeniki!“

Tako je pozdravljal mladi učitelj Rudolf v svojem srcu one može, ki so prvi vstali, da zajezé odprto strugo alkoholni povodnji po Slo-

venskem; one može, ki se pogumno bore zoper trinoštvo kralja alkohola, in odločil se je popolnoma: „Tudi jaz se vam pridružim, slovenski abstinentje! Vina in opojnih pijač več ne bom pil. Živela abstinenca!“

Kakor je rekel, tako je tudi storil. Že deset let stoji tam na Krasu v prvih vrstah protialkoholne vojske. In prej ne bo dal iz rok bojnega orožja, dokler ne pade v boju, ali dokler ne bodo iztrgane iz krempljev kralja alkohola po slovenski zemlji vse Mojce, dokler ne bodo rešeni vsi Boštjani in Grogeljčki in kakor jim je že ime . . .

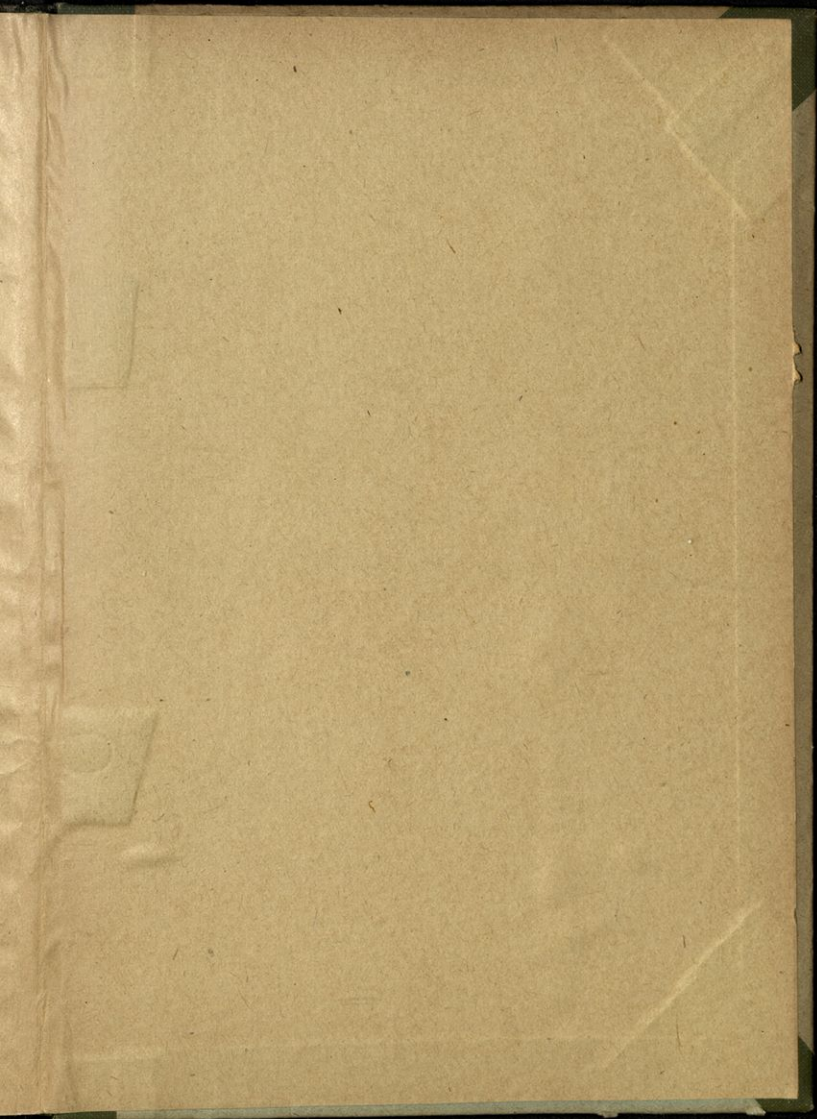
NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000503659

COBISS 0

Za naše otroke priporočamo:

1. A. Rapè: Mladini. I., II. in III. zvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1'50, s pošto 16 h več.

2. J. Slapšak: Spisi Mišjčkovega Julčka. I., II., III., IV. in V. zvezek. Cena vsakemu teh pet zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1'50, s pošto 16 h več.

3. Engelbert Gangl: Zbrani spisi za šolsko mladino. I., II. in III. zvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1'50, s pošto 16 h več.

4. Janko Žirovnik: Narodne pesmi za šolsko mladino. I. in II. zvezek. Cena vsakemu teh dveh zvezkov brez poštnine je 20 h.

5. Jožef Ribičič: Vsem dobrim. Cena K 1'50, s pošto 16 h več.

6. Emil Adamič: Slava cesarju Francu Jožefu I.! Spevoigra za šolsko mladino. Cena K 2'—.

7. Besedilo k E. Adamičevi spevoigri. Cena 10 h.

Ves izkupiček za te knjige je namenjen „Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta“.

Kupujte te knjige vsi, ki ljubite svoje otroke! Priporočajte jih prijateljem mladine, šole in učiteljstva!

Vse te knjige se naročajo in kupujejo v „Učiteljski tiskarni“ in v vsaki knjigo-tržnici.